

Brexitin vaikutus terveydenhuollon ammatti- laisten vapaaseen liikkuvuuteen EU:ssa

Liede, Anni

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Brexitin vaikutus terveydenhuollon ammattilaisten vapaaseen liik-
kuvuuteen EU:ssa

Anni Liede
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2019/2019

Anni Liede

Brexitin vaikutus terveydenhuollon ammattilaisten vapaaseen liikkuvuuteen EU:ssa

2019

2019

Sivumäärä

40

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella Euroopan unionin työntekijöiden vapaata liikkuvuutta yleisesti, ja etenkin yhden ammattiryhmän, terveydenhuollon ammattilaisten näkökulmasta. Tarkoituksena on myös tutkia sitä, kuinka Iso-Britannian ero Euroopan unionista tulee vaikuttamaan unionin työntekijöiden, erityisesti terveydenhuollon ammattilaisten, liikkuvuuteen ja työllistymiseen Iso-Britanniassa.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä perehdytään ensin yleisesti Euroopan unioniin sekä sen toimielinjärjestelmien pääpiirteisiin ja rakenteeseen. Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan unionin työntekijöiden oikeuksia liikkua, oleskella ja työskennellä vapaasti unionin alueella. Tarkastelussa keskitytään käsittelemään terveydenhuollon ammattilaisten liikkuvuutta EU:n alueella ja siihen vaikuttavia syitä. Työssä esitellään myös alan edustajien ammattipätevyyden tunnustaminen, johon sovelletaan lakia ammattipätevyyden tunnustamisesta (1384/2005). Vapaasta liikkuvuudesta edetään käsittelemään Iso-Britannian eroa EU:sta ja eron vaikutuksia sekä kansalaisten, että terveydenhuollon ammattilaisten työskentelyyn ja oleskeluun maassa. Työssä sivutaan myös eron seurauksia Iso-Britannian terveydenhuoltoon. Opinnäytetyön lopussa tarkastellaan Iso-Britannian EU-eron (Brexit) tilannetta työn valmistamisen ajankohtana ja sen mahdollisia seurauksia maassa oleskelevien EU-kansalaisten työntekijöihin.

Opinnäytetyö on metodisesti oikeusdogmaattinen, eli työn tavoitteena on selittää voimassa olevan oikeuden sisältöä lainsäädännön, oikeuskirjallisuuden ja lain esitöiden avulla. Opinnäytetyössä nojaututaan etenkin EU:n lainsäädäntöön, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveihin sekä oikeuskirjallisuuteen. Työssä on käytetty lähteinä myös useita viimeaikaisia verkkolähteitä opinnäytetyön aiheen ajankohtaisuuden ja sen muuttuvan tilanteen vuoksi.

Opinnäytetyön yhteenvedona voidaan todeta, että Brexitin myötä Iso-Britannia tulee kohtamaan uusia haasteita, jotka koskettavat maan kansalaisten ohella siellä asuvia ja työskenteleviä EU:n kansalaisia. Eron myötä Iso-Britannian kansalaisista tulee kolmannen maan kansalaisia, jolloin he eivät enää kuulu EU:n vapaan liikkuvuuden piiriin. Suomesta ja muualta EU:sta on mahdollista päästä työskentelemään Iso-Britanniaan eron jälkeenkin. Työntekijöiden oikeudet saattavat kuitenkin heikentyä huomattavasti Brexitin takia, sillä suuri osa Iso-Britannian työntekijöiden oikeuksista on peräisin EU:lta. Brexitin jälkeen ei ole enää täyttä varmuutta siitä, säilyvätkö EU:lta peräisin olevat työsuojelutoimenpiteet.

Asiasanat: Euroopan unioni, työntekijöiden vapaa liikkuvuus, Iso-Britannia, Brexit

Anni Liede

Brexit's effect on health-care professionals freedom of movement within the European Union.

Year 2019 2019

Pages

40

The aim of this thesis is to observe the free movement of workers within the European Union (EU) in general, and also to specifically observe this from the perspective of health-care professionals as one occupational group. The purpose is also to study how Great-Britain's (GB's) exit from EU will affect the Unions workers' movability in general and especially how it affects the movability and employment of the occupational group observed within GB.

The conceptual framework of this thesis firstly familiarize itself with the EU in general and the fundamental characteristics and structure of its institutions. After this the topic moves to the Union's citizens' rights to move, stay and work freely within the EU. The focus of this part is an in-depth look at health-care professionals' ability to move within the EU and the reasons behind it. This thesis also presents the industry's recognition of competence for its representatives in which the law of recognition of professional qualifications (1384/2005) is applied. From the free movement of the workforce, the study moves towards GB's exit from the EU and its effect on employment and staying in the UK particularly regarding health-care professionals as well as regular citizens. The study also comments on the consequences of the exit for the UK's health-care industry as a whole. The present situation of Brexit and its effect on EU-citizens currently working within UK is discussed at the end of this study.

Methodically this thesis has a legal-dogmatic meaning that the study aims to clarify and explain the current content of law through; legislation, legal literature and presentations. The thesis mainly focuses on EU legislation, European Parliaments and Councils directives and legal literature. A number of internet sources have also been used in this study due to the current and changing situation of the topic discussed.

As a summary of this study one can conclude that due to GB's leaving of the EU it will face new challenges which will greatly affect its own citizens as well as EU-citizens living and working there. GB leaving the EU will reduce its citizens' rights within the EU area since they will not be counted within the EU's free movement policies anymore. Even though changing rules and regulation, mean the possibility to work in the UK still exists for other European workers although workers' rights might heavily weaken since the majority of GB's policies regarding workers come from the EU. There will be no certainty that occupational protection policies from the EU will remain.

Keywords: European Union, Free movement of workers, Great Britain, Brexit

Lyhenteet

EKP	Euroopan keskuspankki
ETA	Euroopan talousalue
EU	Euroopan unioni
NHS	National Health Service
NMC	Nursing & Midwifery Council
OECD	Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö
RCN	Royal College of Nursing
SEU	Euroopan unionista tehty sopimus
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
YUTP	Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Laki- ja direktiiviluettelo

Laki ammattipätevyyden tunnustamisesta L 1384/2005

Direktiivi 2004/38/EY

Direktiivi 2005/36/EY

Direktiivi 2014/50/EU

Direktiivi 2014/54/EU

Sisällys

1	Johdanto	8
2	Euroopan unionin syntyminen	9
3	EU:n toimielinjärjestelmän pääpiirteet	11
3.1	Euroopan parlamentti	12
3.2	Neuvosto.....	13
3.3	Eurooppa-neuvosto	13
3.4	Komissio	14
3.5	Euroopan unionin tuomioistuin	14
4	EU-oikeuden rakenne	15
4.1	Primäärinen EU-oikeus	15
4.2	Sekundäärinen EU-oikeus.....	16
5	EU-jäsenvaltioiden työntekijöiden vapaa liikkuvuus unionin alueella	17
5.1	Schengen-sopimus	20
5.2	EU:n kansalaisten oleskelulupa toisessa jäsenvaltiossa	21
6	Terveydenhuoltoalan työvoiman liikkuvuus Suomessa ja muualla EU:n alueella	21
6.1	Työvoiman liikkuvuuteen vaikuttavia syitä.....	22
6.2	Terveydenhuoltoalan ammattilaisten liikkuvuus Suomesta muualle.....	23
6.3	Terveydenhuoltoalan ammattilaisten liikkuvuus Suomeen	23
6.4	Attraktiivinen Suomi -hanke	24
7	Ammattipätevyyden tunnustaminen	25
8	Yhdistyneen kuningaskunnan ero EU:sta (maaliskuu 2019)	27
8.1	Brexitin vaikutuksia kansalaisiin	28
9	Brexitin vaikutuksia Iso-Britannian terveydenhuoltoon ja alalla työskentelyyn.....	29
9.1	Royal College of Nursing (RCN) -järjestö	30
9.2	Nursing & Midwifery Council (NMC) -rekisteri	31
10	Brexitin tilanne opinnäytetyön kirjoittamisen viimeistelyvaiheessa (huhtikuu-toukokuu 2019)	32
11	Johtopäätökset	34

1 Johdanto

Työntekijöiden vapaa liikkuvuus on unionin keskeisiä periaatteita. Sitä käsitellään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 45 artiklan lisäksi unionin oikeuskäytännössä sekä EU:n toissijaisessa lainsäädännössä. EU:n kansalaisella on oikeus asua toisessa EU:n jäsenvaltiossa työntekijänä tai työnhakijana, työskennellä ilman työlupaa, jäädä maahan työsuhteen päättymisen jälkeen, ja tulla kohdelluksi tasa-arvoisesti suhteessa kohdemaan omiin kansalaisiin.¹ Iso-Britanniassa päätetty ero unionista on herättänyt kysymyksen siitä, mikä vaikutus erolla voi olla tähän kansalaisten vapaaseen liikkuvuuteen ja heidän työnteko-oikeuteensa erityisesti, jos ero toteutuu sopimuksettomana.²

Opinnäytetyön alussa käsitellään yleisesti Euroopan unionia: sen syntymistä ja tarkoitusta, toimielinjärjestelmien pääpiirteitä ja EU-oikeuden rakennetta. Opinnäytetyön ensimmäinen keskeinen tarkastelukohde on työntekijöiden vapaa liikkuvuus EU:n alueella. Työssä syvennytään yhden ammattiryhmän, terveydenhuollon ammattilaisten, vapaaseen liikkuvuuteen unionin alueella ja alaan liittyvän ammattipätevyyden tunnustamiseen, jossa sovelletaan lakia ammattipätevyyden tunnustamisesta (L 1384/2005).

Opinnäytetyön toinen keskeinen tarkastelukohde on Iso-Britannian ero EU:sta, ja miten se mahdollisesti tulee vaikuttamaan työntekijöiden - ja erityisesti terveydenhuoltoalan henkilöstön vapaaseen liikkuvuuteen EU:n alueella. Kesäkuun 23. päivänä 2016 Iso-Britannia järjesti kansanäänestyksen (Brexit-kansanäänestys) koskien sen pysymistä Euroopan unionin jäsenenä. Maaliskuun 29. päivänä vuonna 2017 valtio ilmoitti virallisesti Eurooppa-neuvostolle, että se aikoi erota EU:sta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 50 artiklassa vahvistetun menettelyn mukaisesti.³ Opinnäytetyössä pohditaan eron mahdollisia seurauksia kansalaisiin ja työntekijöihin tilanteessa, jossa erosopimusta ei ole tehty Euroopan unionin kanssa ja tilannetta, jossa erosopimukseen on päästy. Lopuksi tarkastellaan brexitin tilannetta opinnäytetyön viimeistelyvaiheessa.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytetään oikeusdogmaattista tutkimusmenetelmää, jonka mukaisesti työn tavoitteena on selittää voimassa olevan oikeuden sisältöä

---

¹ Euroopan komissio 2019, Vapaa liikkuvuus - EU -kansalaiset. Kts. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoidut toisinnot (C 326, 26/10/2012), IV osasto 1. luku 45 artikla.

² The UK in a Changing Europe, What effect would Brexit have on free movement?

³ EUR-Lex 2018, Brexit-Yhdistyneen kuningaskunnan ero EU:sta Kts. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, 50 artikla.

lainsäädännön, oikeuskirjallisuuden ja lain esitöiden avulla.⁴ Tässä opinnäytetyössä nojaututaan etenkin EU:n lainsäädäntöön, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveihin sekä oikeuskirjallisuuteen. Työssä on käytetty lähteinä myös useita viimeaikaisia verkkolähteitä aiheen ajankohtaisuuden ja Brexitin muuttuvan tilanteen vuoksi.

Opinnäytetyön tavoitteena on perehtyä EU:n kansalaisten oikeuteen liikkua ja työskennellä unionin alueella. Työssä syvennytään etenkin yhden ammattiryhmän, terveydenhuollon ammattilaisten liikkuvuuteen unionin alueella. Opinnäytetyössä keskeiseksi tavoitteeksi tiivistyy myös pohdinta siitä, kuinka Iso-Britannian ero EU:sta tulee vaikuttamaan terveydenhuollon ammattilaisten ja muiden EU:n kansalaisten liikkumiseen, työskentelyyn ja vapaaseen oleskeluun sen erottua EU:sta.

2 Euroopan unionin syntyminen

Länsi-Euroopan integraation, eli yhdentymiskehityksen taustalla on useita syitä, mutta yhtenä suurimpana syynä pidetään toista maailmansotaa ja etenkin sen lopputulosta. Integraation tarkoituksena oli luoda kiinteät siteet etenkin Ranskan ja Saksan välille, jotta välttyttäisiin uusilta sodilta Euroopan alueella. Kylmän sodan aiheuttama Euroopan kahtiajako vaikutti myös integraatiokehityksen taustalla.⁵

Yhteistyöpyrkimyksestä lähti liikkeelle kahden alueellisen järjestön syntymisprosessi, jonka varaan Euroopan integraatio, mukaan lukien oikeudellinen integraatio, pääpiirteittäin nykyään rakentuu. Nämä järjestöt ovat Euroopan neuvosto ja Euroopan yhteisöt, joista noin neljä vuosikymmentä myöhemmin kehittyi Euroopan Unioni. Euroopan neuvosto perustettiin vuonna 1949 toukokuussa, ja sitä voidaan pitää eurooppalaisen yhteistyön, etenkin demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien alojen alkuna. Samana vuonna Euroopan neuvostoon liittyi 11 eri valtiota. Suomi liittyi neuvostoon vuonna 1989, ja nykyään Euroopan neuvostoon kuuluu 47 valtiota. Euroopan neuvoston yhdeksi keskeisemmäksi toimialaksi on syntynyt demokratian ja ihmisoikeuksien suojelu ja edistäminen. Neuvoston taustalla toimii edelleen kansainvälisestikin arvioiden merkittävä ihmisoikeuksien suojajärjestelmä. Sen perustana on vuonna 1953 alun perin voimaan tullut Euroopan ihmissoikeussopimus, jota on täydennetty useilla lisäpöytäkirjoilla.⁶

---

⁴ Husa 2008, 19-20.

⁵ Saarinen 2000, 1.

⁶ Ojanen 2016, 10. Kts. Dinan, Douglas-Scott, s. 3-44, Shaw, s. 40-66 ja Weiler 1999, 10-101.

Toisena merkittävänä askeleena kohti yhtenäistä Eurooppaa voidaan pitää Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) perustamissopimusta. Se allekirjoitettiin Pariisissa vuonna 1951, ja sen tarkoituksena oli yhdistää hiili- ja terästeollisuus kuuden Euroopan valtion kesken. Nämä kuusi perustajajäsentä olivat Ranska, Saksa, Luxemburg, Italia, Belgia ja Alankomaat. Perustamissopimuksella luotiin myös perusta yhteisön rakenteelle.⁷ Olennaisinta Pariisin sopimuksessa oli se, että valtuus tehdä hiili- ja terästeollisuuteen liittyviä ja jäsenvaltioita sitovia päätöksiä annettiin riippumattomalle ja ylikansalliselle elimelle, eli korkealle viranomaiselle. Pariisin sopimuksen allekirjoittaminen toimi läpimurtona myös laajemmalle talousintegraatiolle. Pariisin sopimuksen allekirjoittaneet kuusi valtiota solmivat kaksi sopimusta Roomassa vuonna 1957, joilla ne perustivat Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön. Euroopan talousyhteisössä ryhdyttiin luomaan jäsenvaltioiden välisiä yhteismarkkinoita ja poistamaan niiden välisiä kaupan esteitä. Yhtenä tavoitteena oli edistää pääomien, tavaroiden, palvelujen sekä työvoiman mahdollisimman vapaata liikkuvuutta yhteismarkkinoilla maasta toiseen.⁸

Vuonna 1992 allekirjoitetulla Maastrichtin sopimuksella luotiin kolmelle pilarille perustuva Euroopan unioni (EU), ja samalla muutettiin edellisiä perussopimuksia. Nämä kolme pilaria olivat yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP), Euroopan yhteisöt sekä oikeus- ja sisäasioissa tehtävä yhteistyö.⁹ Sopimuksen tarkoituksena oli rakentaa Euroopan valtioiden välille entistä läheisempi liitto ja luoda pohja rahavaluutta euron käyttöönotolle. Sopimuksella laajennettiin Euroopan maiden yhteistyötä monille uusille osa-alueille. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja tiiviimmän oikeudellisen yhteistyön lisäksi Maastrichtin sopimuksella luotiin Euroopan unionin kansalaisuus, jonka ansiosta unionin kansalaiset voivat matkustaa ja oleskella vapaasti EU:n jäsenvaltioissa.¹⁰

Vuonna 2009 allekirjoitettiin Lissabonin sopimus, jolla muutettiin Euroopan unionista tehtyä sopimusta (SEU) sekä Euroopan yhteisön perustamissopimusta (EUVL c306 12.12.2007). Alkuna sopimus sai perustuslakihankkeesta, joka käynnistettiin vuonna 2001. Sopimuksessa unioni korvasi yhteisön oikeudellisenä toimijana ja sana unioni korvasi kauttaaltaan sanan yhteisö. Täten Euroopan yhteisön perustamissopimuksen uudeksi nimeksi tuli Sopimus Euroopan

---

⁷ Sokolska 2018, Ensimmäiset sopimukset. Kts. Euroopan hiili ja teräsyhteisön perustamissopimus (voimassaolon päättymispäivämäärä: 23/07/2002).

⁸ Ojanen 2016, 11.

⁹ Sokolska 2018, Ensimmäiset sopimukset. Kts. sopimus Euroopan unionista (EYVL C 191, 29.7.1992).

¹⁰ Euroopan keskuspankki 2017, hyvä tietää Maastrichtin sopimuksesta. Kts. sopimus Euroopan unionista (EYVL C 191, 29.7.1992).

unionin toiminnasta (SEUT). Sopimuksessa unionille ei anneta uusia yksinomaisia toimivaltuuksia, mutta siinä muutetaan tapaa, jolla EU nykyään toimivaltaansa käyttää. Lissabonin sopimuksen myötä lisättiin kansalaisten suojelua ja osallistumismahdollisuuksia sekä muutettiin päätöksentekoprosessia läpinäkyvämmäksi ja tehokkaammaksi. Näin vahvistuu demokraattinen tilintekovelvollisuus sekä parlamentaarinen valvonta. Lissabonin sopimus teki unionista myös täysivaltaisen oikeushenkilön, sillä se sai valtuudet allekirjoittaa kansainvälisiä sopimuksia aloilla, jotka kuuluvat sen toimivaltaansa, ja se sai myös oikeuden liittyä kansainvälisiin järjestöihin.¹¹ Lissabonin sopimus on sisältönsä puolesta suurimmilta osiltaan yhtä kuin perustuslakisopimus. Merkittävimpänä erona perustuslakisopimukseen on se, että Lissabonin sopimus ei korvannut aikaisempia perussopimuksia.¹²

3 EU:n toimielinjärjestelmän pääpiirteet

Euroopan unionilla on oma toimielinjärjestelmä, jolla pyritään edistämään unionin arvoja, palvelemaan unionin, sen jäsenvaltioiden ja kansalaisten etuja sekä varmistamaan unionin toimien ja politiikkojen tehokkuutta, jatkuvuutta ja johdonmukaisuutta. Toimielimiä ovat Euroopan parlamentti, neuvosto, Eurooppa-neuvosto, Euroopan komissio, Euroopan keskuspankki, Euroopan unionin tuomioistuin ja tilintarkastustuomioistuin (SEU 13 artikla).¹³

Toimielimistä parlamentti, neuvosto ja komissio ovat keskeisimmässä asemassa unionin lainsäädäntöpäätöksenteossa. Parlamentti ja neuvosto osallistuvat lainsäädäntövallan käyttöön ja komissio antaa yleensä lainsäädäntöaloitteet. Pääsäännön mukaisesti unionin säädöksistä päätetään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, jossa parlamentilla ja neuvostolla on tasavertainen ja samalla rinnakkainen asema lainsäätäjänä. Euroopan unionin Eurooppa-neuvosto puolestaan koostuu jäsenvaltioiden valtion ja hallitusten päämiehistä. Eurooppa-neuvosto määriteltiin unionin toimielimeksi Lissabonin sopimuksella, jonka myötä se sai myös toimivaltuuksia, joista tärkeimmät liittyvät perussopimusten yksinkertaistettuun tarkistamismenettelyyn. Unionin tuomioistuinjärjestelmään taas kuuluvat unionin tuomioistuin, erityistuomioistuimet ja unionin yleinen tuomioistuin. Tuomioistuimen tehtävänä on turvata yhdenmukaisuuden toteutuminen EU-oikeuden soveltamisessa ja tulkinnassa kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Sen tehtävänä on myös taata se, että EU-oikeutta noudatetaan jäsenvaltioiden

---

¹¹ Panizza 2018, Lissabonin sopimus. Kts. Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007 (EUVL C 306 17.12.2007).

¹² Ojanen 2016, 20.

¹³ Sopimus Euroopan unionista (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoidut toisinnot (2012/C 326/01)).

lisäksi unionin toimielimissä. Euroopan keskuspankin (EKP) tehtäviin puolestaan kuuluu raho- poliittisten tehtävien lisäksi lainsäädännöllisiä tehtäviä. Tilintarkastustuomioistuin taas puolestaan ei ole nimestään huolimatta tuomioistuin. Sen tehtävänä on toimia unionin varainkäytön valvontaelimenä. Unionin toimielinjärjestelmään kuuluu myös useita työryhmiä, komiteoita sekä erillisvirastoja.¹⁴

3.1 Euroopan parlamentti

Euroopan parlamentti on EU:n yksi lainsäädäntöelimistä. Unionin kansalaiset valitsevat jäsenet parlamenttiin viiden vuoden välein järjestettävillä suorilla vaaleilla. Parlamentilla on kolme varsinaista päätehtävää lainsäädännön, valvonnan ja talousarvion alueilla.¹⁵ Parlamentti rakentuu Euroopan unionin kansalaisten valitsemista edustajista, ja edustajien paikkojen määrä riippuu jäsenvaltioiden koosta. Parlamentin jäsenet ovat ryhmittyneet kansallisten parlamenttien tavoin puolueittain, joten ne eivät edusta itse jäsenvaltioita. Jäsenistä koostuvat poliittiset ryhmät ottavat tarkasteluun valiokuntien laatimia mietintöjä esittäen niihin tarvittaessa tarkastuksia. Parlamentin puhemiehistöön kuuluvat puhemies ja 14 varapuhemiestä.¹⁶

Euroopan parlamentilla on säädösvaltaa ja yhdessä neuvoston kanssa jaettua budjettivaltaa. Se nimittää Euroopan oikeusasiamiehen ja sen vastuulla on vastata komission poliittisesta valvonnasta. Maastrichtin sopimuksen voimaantulon jälkeen parlamentin asema on vahvistunut vähitellen EU:n toimielin- ja päätöksentekojärjestelmässä. Parlamentilla on rinnakkaisen lainsäätäjän asema neuvoston kanssa, kun kyse on normaalista lainsäätämisyjärjestyksestä, joka on pääsääntönä nykyään lainsäädäntöprosessissa EU:ssa. Parlamentin toimivaltaa on laajennettu pilarijaon purkamisen jälkeen myös rikosoikeudelliseen yhteistyöhön ja poliisiyhteistyöhön.¹⁷ Parlamentti toimii myös demokratian valvojana EU:ssa, sillä se voi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 234 artiklan nojalla hajottaa komission antamalla epäluottamuslauseen. Siihen tarvitaan kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä.¹⁸

Euroopan parlamentti on puolustanut oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen, jota se pitää EU:n yhtenä keskeisimpänä periaatteena. Euroopan parlamentti torjui pyrkimykset rajoittaa oikeuksia vapaaseen liikkuvuuteen 2014 antamassa päätöslauselmassaan, joka käsitteli vapaata

---

¹⁴ Ojanen 2016, 25.

¹⁵ Euroopan unioni 2019, perustiedot.

¹⁶ Raitio 2016, 94-95. Kts. Jääskinen 2007, s. 233-234.

¹⁷ Ojanen 2016, 27.

¹⁸ Raitio 2016, 99.

liikkuvuutta koskevan perusoikeuden kunnioittamista EU:ssa. Parlamentti myös kehotti jäsenvaltioita noudattamaan perussopimusta ja varmisti, että EU:n jäsenvaltiot kunnioittavat vapaan liikkuvuuden ja tasa-arvon periaatteita.¹⁹

3.2 Neuvosto

Neuvosto toimii parlamentin rinnalla tasavertaisena lainsäätäjänä silloin kun lainsäädännöstä päätetään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Neuvoston tehtävänä on myös solmia kansainvälisiä sopimuksia unionin ja muiden maiden sekä kansainvälisten järjestöjen välillä. Se myös hyväksyy yhdessä parlamentin kanssa unionin talousarvion. Neuvosto on EU:n jäsenvaltioiden ministereistä koottu toimielin, jonka kokouksiin osallistuu kunkin jäsenvaltion hallituksesta yksi ministeri. Neuvosto ryhmittyy kymmenessä eri kokoonpanossa riippuen käsiteltävänä olevasta aiheesta ja osallistuva ministeri määräytyy käsiteltävän aihealueen mukaisesti. Täten neuvosto edustaa jäsenmaiden näkemyksiä EU:n toimielin- ja päätöksentekojärjestelmässä. Määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalaa laajennettiin huomattavasti neuvoston päätöksenteossa Lissabonin sopimuksella. Huomattavimpia uusia aloja, jotka tulivat määräenemmistöpäätöksenteon piiriin, olivat oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla sekä sosiaaliturvaetuudet työntekijöiden vapaan liikkuvuuden yhteydessä.²⁰

3.3 Eurooppa-neuvosto

Eurooppa-neuvostolla on ollut perinteisesti keskeinen rooli perussopimuksia muuttaessa.²¹ Se toimii EU:n jäsenvaltioiden hallitusten välisenä yhteistyön foorumina,²² ja sen yleisenä tehtävänä on SEU 15 artiklan mukaan antaa EU:lle sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet, sekä määrittellä unionin yleiset poliittiset painopisteet ja suuntaviivat. Eurooppa-neuvosto ei toimi lainsäätäjänä. Siihen kuuluvat Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ja komission puheenjohtajan lisäksi EU:n jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet. Myös unionin turvallisuuspolitiikan ja ulkoasioiden korkea edustaja osallistuu Eurooppa-neuvoston työskentelyyn.²³

---

¹⁹ Marzocchi 2018, Henkilöiden vapaa liikkuvuus. Kts. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 3 artiklan 2 kohta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 21 artikla sekä IV ja V osasto ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 45 artikla.

²⁰ Ojanen 2016, 28-29.

²¹ Raitio 2016, 72.

²² Raitio 2016, 71. Kts. Pesonen 2010, s. 101-102 ja SEU 22(1 ja 3) sekä SEU 26(1) artiklat.

²³ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoidut toisinnot (2012/C 326/01).

3.4 Komissio

Komissiolla on merkittävä asema EU:n perussopimusten ja niiden nojalla hyväksytyjen toimienpitemien noudattamisen valvojana. Se on riippumaton ja itsenäinen toimielin. Se valvoo EU-oikeuden noudattamista unionin jäsenvaltioissa ja hoitaa vaihtelevia yhteensovitus-, hallinnointi- ja täytäntöönpanotehtäviä perussopimuksissa laadittujen edellytysten mukaisesti.²⁴ SEU 17 artiklan mukaan komissio ajaa unionin yleistä etua tehden tätä varten tarvittavat aloitteet. Se myös huolehtii unionin edustuksesta unionin ulkopuolisiin maihin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja muita perussopimuksissa määrättyjä tapauksia lukuun ottamatta. Komissio myös hallinnoi ohjelmia ja toteuttaa talousarvion.²⁵ Komissiossa on tällä hetkellä yksi jäsen kustakin jäsenvaltiosta, mutta sen kokoonpanoa on mahdollista muuttaa Eurooppa-neuvoston yhteisellä päätöksellä. Jäsenet nimitetään tehtävään jäsenmaiden hallitusten välisellä yhteisellä sopimuksella, ja jäsenten toimikausi on viisi vuotta. Komission jäsenet eivät saa ajaa kotimaidensa etua eivätkä ottaa ohjeita hallituksiltaan.²⁶

3.5 Euroopan unionin tuomioistuin

Euroopan unionin tuomioistuin (EU-tuomioistuin) rakentuu unionin yleisestä tuomioistuimesta ja unionin tuomioistuimesta, johon voi kuulua myös erityistuomioistuimia.²⁷ Sen keskeisin tehtävä on SEU 19 artiklan mukaan huolehtia siitä, että perussopimusten soveltamisessa ja tulkinnaissa noudatetaan lakia.²⁸ EU-tuomioistuimen henkilöstö muodostuu tuomareista ja julkiasiamiehistä, ja jokaisesta jäsenvaltiosta tuomioistuimessa on yksi tuomari.²⁹ Asiamiehet toimivat tuomioistuimen avustajina. Ne esittävät riippumattomina ja puolueettomina oikeudelliset lausuntonsa, eli ratkaisuehdotuksensa asioissa, jotka on tuotu heidän käsiteltäväkseen. Tuomioistuimen jäsenet nimitetään EU:n jäsenvaltioiden sopimuksella. Unionin tuomioistuimen antamat tuomiot voivat vaikuttaa merkittävästi EU:n kansalaisten elämään. Esimerkiksi

---

²⁴ Ojanen 2016, 30.

²⁵ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoidut toisinnot (2012/C 326/01).

²⁶ Ojanen 2016, 30.

²⁷ Ojanen 2016, 31. Kts. Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007 (EUVL C 306, 17.12.2007), artikla 9.

²⁸ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoidut toisinnot (2012/C 326/01).

²⁹ Ojanen 2016, 32. Kts. Kts. Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007 (EUVL C 306, 17.12.2007), artikla 9.

tasa-arvoon sekä tavaroiden ja henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen vaikuttavia tuomioita on annettu useita.³⁰

4 EU-oikeuden rakenne

EU-oikeutta yleisesti pidetään ylikansallisena ja autonomisena oikeusjärjestyksenä. Se näin ollen voi asettaa velvollisuuksia ja luoda oikeuksia jäsenvaltioiden ja EU:n toimielimien lisäksi myös luonnollisille henkilöille, eli yksityisille oikeussubjekteille. Tämä erottaa osaltaan EU-oikeuden kansainvälisestä oikeudesta, jonka normit ovat tavallisesti kansainvälisten järjestöjen ja valtiotietojen välisiä. EU-oikeus jaetaan primääriseen ja sekundääriseen eli johdettuun oikeuteen. Primäärillä oikeudella on ylemmän asteinen asema suhteessa sekundääriseen oikeuteen. Primäärinen EU-oikeus on pätevyyden ja tulkinnan perusteena sekundääriselle EU-oikeudelle, jota on aina tulkittava yhteensopivasti suhteessa primääriseen oikeuteen. EU-tuomioistuin on mahdollisuus todeta päätös tai säädös pätemättömäksi, jos sekundääriseen oikeuteen kuuluva päätös tai säädös on ristiriitainen suhteessa primääriseen oikeuden normin kanssa.³¹

4.1 Primäärinen EU-oikeus

Perussopimukset ovat EU:n lainsäädännön perusta, ja niitä kutsutaan primäärioikeudeksi tai EU:n primäärilainsäädännöksi. EU:n perussopimukseen perustuvat kaikki unionin toimet. EU-maita sitovissa sopimuksissa vahvistetaan unionin toimielinten säännöt, tavoitteet, päätöksentekomenettelyt sekä EU:n ulkopuoliset suhteet.³² Primääriseen EU-oikeuteen kuuluvat myös perussopimukseen tehdyt muutokset ja lisäykset, sekä liittymissopimukset. EU-oikeuden yleiset oikeusperiaatteet ovat luoneet historiallisesti hyvin tärkeän primääriseen oikeuden lähteen.³³ Yleisiä oikeusperiaatteita ovat esimerkiksi yhdenvertaisuusperiaate, oikeusvarmuuden periaate ja suhteellisuusperiaate. Ne heijastavat oikeusvaltioperiaatteelle pohjautuvia keskeisiä tavoitteita, oikeussääntöjä tai arvoja. Ne usein voidaan johtaa EU:n jäsenvaltioiden

---

³⁰ Euroopan unionin tuomioistuin 2019. Kts. Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007 (EUVL C 306, 17.12.2007), artikla 9.

³¹ Ojanen 2016, 39. Kts. Shaw, s. 240-249, Hartley, s. 87-182. Ks. myös Douglas-Scott, s. 110-115.

³² Euroopan komissio 2019, EU-lainsäädännön tyypit. Kts. Kts. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto EUVL C 326, 26.10.2012, s. 47–390. Kuudes osa, I osasto, 2 luku.

³³ Ojanen 2016, 41. Kts. Jääskinen 2007, s. 332-336.

yhteisestä lainsäädännöstä tai valtiosääntöperinteestä.³⁴ Ominaista näille yleisille oikeusperiaatteille on kirjoittamattomuus ja perustavanlaatuisuus, ja niillä on ollut oleellinen merkitys EU-oikeuden pätevyyden ja tulkinnan perusteina, sekä kirjoitetun EU-oikeuden aukkokohtien täyttämässä. Yleiset oikeusperiaatteet ovat tuoneet unionin oikeuteen legitimitettä, ja siten vieneet eteenpäin unionin integraation hyväksyttävyyttä EU:ssa. Koska yleiset oikeusperiaatteet luetaan primäärisen EU-oikeuden alaan, on se vahvistanut niiden merkitystä. Täten ne osaltaan toimivat sekundäärisen EU-oikeuden pätevyyden ja sen tulkinnan perustana.³⁵

4.2 Sekundäärinen EU-oikeus

Johdetulla oikeudella eli sekundäärioikeudella tarkoitetaan EU:n toimielinten antamia oikeudellisesti sitovia säädöksiä eli asetuksia, päätöksiä ja direktiivejä. Niitä voidaan antaa alemman tasoisina säädöksinä ja perussopimuksen nojalla EU:n lainsäätäjän toimesta. Toimielimet voivat antaa sitovien säädösten lisäksi lausuntoja sekä suosituksia.³⁶ Sekundäärinen oikeus syntyy EU:n toimielin- ja päätöksentekojärjestelmässä menettelyissä, jotka voidaan Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen eritellä lainsäätämisyjärjestykseen sekä muihin menettelyihin. Pilarijaon poistumisen jälkeen samoja säädöstyyppisiä käytetään tänä päivänä kaikilla EU:n toimialoilla.³⁷

SEUT 288 artiklan mukaan asetus pätee yleisesti ja se on kaikilta osiltaan velvoittava. Sitä tulee soveltaa kaikissa jäsenvaltioissa sellaisenaan.³⁸ Se tarkoittaa sitä, että asetuksilla on kyky tulla sellaisenaan soveltamiskelpoiseksi ja voimassa olevaksi oikeudeksi kaikkialla EU:ssa. Se ei vaadi erillisiä unionin jäsenvaltioiden implementointi- eli asetusten välitöntä sovellettavuus- tai voimaansaattamistoimia. Kansallista sääntelyä ei saa asetuksen soveltamisalalla antaa EU-tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, ellei asetus nimenomaan valtuuta tai velvoita täydentävään kansalliseen sääntelyyn tai muuhun päätöksentekoon. Tämän kaltainen linjaus pohjautuu siihen, että kansalliset toimet, kuten implementointitoimet saattavat heikentää tai jopa poistaa asetusten kompetenssia tulla heti voimassa olevaksi ja soveltamiskelpoiseksi oikeudeksi sellaisenaan jäsenvaltioissa. Kansallisissa säädöksissä voidaan kuitenkin EU-tuomioistuimen mukaan tietyin edellytyksin viitata asetuksiin. EU-oikeuden etusijaperiaatteen mukaan asetuksilla on voimaantulostaan alkaen kyky syrjäyttää kaikki kansallisen

---

³⁴ Lainlaatijan EU-opas 2019, EU-oikeuden periaatteet. Kts. SEU 6 artikla.

³⁵ Ojanen 2016, 40-41. Kts. Jääskinen 2007, s. 332-336.

³⁶ Lainlaatijan EU-opas 2019, EU-säädökset.

³⁷ Ojanen 2016, 41. Kts. Jääskinen 2007, s. 332-336.

³⁸ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto (EUVL C 326, 26.10.2012).

oikeuden säännökset, jotka ovat ristiriidassa niiden kanssa. Asetusten yleisenä tavoitteena on yleensä korvata EU:n jäsenvaltioiden kansallinen lainsäädäntö yhtenäistävällä EU-sääntelyllä. Asetukset eivät jätä myöskään niin paljon kansallista liikkumavaraa kuin direktiivit.³⁹

Artiklan mukaisesti direktiivi velvoittaa jokaista jäsenvaltiota, jolle direktiivi on osoitettu, mutta se jättää kansallisten viranomaisten päätettäväksi sen toteuttamisen keinot ja muodot.⁴⁰ Asetusten lailla direktiivit ovat oikeudellisesti sitovia, mutta ne kuitenkin eroavat asetuksista merkittävästi.⁴¹ Toisin kuin asetus, jota tulee soveltaa heti EU-maiden sisäisessä lainsäädännössä sen voimaan tulon jälkeen, direktiiviä ei tule soveltaa suoraan EU-maissa. Direktiivit tulee saattaa kansallisen lainsäädännön osaksi ennen kuin sitä voidaan soveltaa. Koska direktiivi on osa EU:n johdettua oikeutta, tulee toimielinten hyväksyä se perustamissopimusten mukaisesti.⁴² Direktiiveille on asetettu määräaika, jonka kuluessa ne on pantava täytäntöön jäsenvaltioissa. Direktiivit yleensä implementoidaan erilaisin säädöspäätöksin. Suomessa ne yleensä pannaan täytäntöön lainsäädäntötoimin tai asetuksilla. Direktiivin implementointi sallitaan myös yleissitovin työehtosopimuksin. Tapauksissa, joissa kansallinen lainsäädäntö täyttää sellaisenaan direktiivin vaatimukset, ei sen erillinen implementointi ole enää tarpeen. Toisin kuin asetuksilla, joilla yritetään yhtenäistää oikeustilaa jossakin tietyssä asiassa kaikkialla unionissa, direktiiveillä pyritään tavoittelemaan kansallisten lainsäädäntöjen yhdenmukaistamista, eli niin sanottua harmonisointia. Direktiivejä on annettu paljon etenkin pääomien, tavaroiden ja vapaan liikkuvuuden esteiden purkamiseksi.⁴³

5 EU-jäsenvaltioiden työntekijöiden vapaa liikkuvuus unionin alueella

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 45 artiklassa turvataan työntekijöiden vapaa liikkuvuus unionin alueella. Sen mukaan kaikki kansalaisuuteen perustuva EU:n jäsenvaltioiden

---

³⁹ Ojanen 2016, 44-45. Kts. Asia 20/72, Cobelex, tuomio 7.11.1972, Kok. 1972, s. 1055, 20 kohta ja asetusten tehtävistä Jääskinen 2007, s. 332-335.

⁴⁰ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto (EUVL C 202, 7.6.2016).

⁴¹ Ojanen 2016, 46.

⁴² EUR-Lex 2018, Euroopan unionin direktiivit. Kts. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, kuudes osa -Toimielinjärjestelmää ja varainhoitoa koskevat määräykset - I osasto - Institutionaaliset määräykset - 2 luku - Unionin säädökset, hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä - 1 jakso - Unionin säädökset - 288 artikla (aiempi EY-sopimuksen 249 artikla) (EUVL C 202, 7.6.2016, s. 171-172).

⁴³ Ojanen 2016, 46-47. Kts. esim. asia C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, tuomio 18.12.1997, Kok. 1997, s. I-7411, 43 kohta ja asia C-212/04, Adeneler ym., tuomio 4.7.2006, Kok., s. I-6057, 114 kohta.

työntekijöiden syrjintä palkkauksessa sekä työsopimusten tekemisessä ja muissa työehdoissa poistetaan.⁴⁴ Työntekijöiden vapaa liikkuvuus on unionin keskeisiä periaatteita. Sitä käsitellään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 45 artiklan lisäksi unionin oikeuskäytännössä sekä EU:n toissijaisessa lainsäädännössä. EU:n kansalaisella on oikeus asua toisessa EU:n jäsenvaltiossa työntekijänä tai työnhakijana, työskennellä ilman työlupaa, jäädä maahan työsuhteen päättymisen jälkeen, ja tulla kohdelluksi tasa-arvoisesti suhteessa maan omiin kansalaisiin työnsaannin ja muiden sosiaali- ja veroetuuksien suhteen.⁴⁵ Työntekijöiden vapaa liikkuvuus yleisesti ottaen koskee myös Euroopan talousalueen (ETA) maita, jotka eivät kuulu EU:hun. Nämä maat ovat Norja, Islanti ja Liechtenstein.⁴⁶

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/54/EU mukaan työntekijöiden vapaa liikkuvuus on merkittävä tekijä EU:n työmarkkinoiden kehittämisessä, jotta unionin työntekijät voivat siirtyä työvoimapulasta kärsiville alueille tai muuttaa parempien työllistymismahdollisuuksien perässä. Vapaa liikkuvuus antaa tilaisuuden löytää paremmin soveltuvia työpaikkoja toisesta maasta, ja sen avulla voidaan myös torjua työmarkkinoiden pullonkauloja. Kaikkien EU:n kansalaisten, jotka käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen tulisi voida hyötyä näistä oikeuksista ilman minkäänlaista syrjintää.⁴⁷ Liikkumisvapautta voivat hyödyntää työnhakijat, jotka ovat EU:n kansalaisia, jotka muuttavat toiseen EU-maahan hakeakseen töitä, EU-kansalaiset, jotka tulevat takaisin kotimaahansa työskenneltyään ulkomailla, toisessa EU-maassa työskentelevät unionin kansalaiset, sekä edellä mainittujen työntekijöiden perheenjäsenet. Direktiivin 2004/38/EY 2 artiklan mukaan tässä yhteydessä perheenjäsenellä tarkoitetaan aviopuolisoa, rekisteröityä kumppania, jos kohdejäsenvaltion lainsäädännössä rekisteröity parisuhde on rinnastettavissa avioliittoon, EU:n kansalaisen alle 21-vuotiaita tai hänestä riippuvaisia, suoraan alenevassa polvessa olevia jälkeläisiä, sekä unionin kansalaisesta

---

⁴⁴ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto (EUVL C 326, 26.10.2012.)

⁴⁵ Euroopan komissio 2019, Vapaa liikkuvuus - EU -kansalaiset. Kts. Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle työntekijöiden vapaan liikkuvuuden puitteissa työntekijöille myönnettyjen oikeuksien käyttämistä helpottavista toimenpiteistä 16 päivänä huhtikuuta 2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/54/EU täytäntöönpanosta.

⁴⁶ Euroopan komissio 2019, Vapaa liikkuvuus - EU -kansalaiset. Kts. Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle työntekijöiden vapaan liikkuvuuden puitteissa työntekijöille myönnettyjen oikeuksien käyttämistä helpottavista toimenpiteistä 16 päivänä huhtikuuta 2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/54/EU täytäntöönpanosta.

⁴⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/54/EU, annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, työntekijöiden vapaan liikkuvuuden puitteissa työntekijöille myönnettyjen oikeuksien käyttämistä helpottavista toimenpiteistä.

riippuvaisia sukulaisia suoraan ylenevässä polvessa. Samoin perheenjäsenellä tässä tarkoitetaan myös EU:n kansalaisen aviopuolison tai rekisteröidyn kumppanin vastaavanlaisia sukulaisia.⁴⁸ Tämä oikeus saattaa joissakin määrin poiketa opiskelijoilla, eläkeläisillä, yksityisyrittäjillä ja henkilöillä, jotka eivät ole työelämässä. Vapaata liikkuvuutta voidaan myös rajoittaa yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen tai kansanterveyteen liittyvien syiden takia. Lisäksi julkisen sektorin työnhakijoille voi kohdistua rajoituksia, sillä EU-valtioilla on oikeus varata tietyt julkisen sektorin työtehtävät ainoastaan oman maan kansalaisilleen.⁴⁹ Tällaisia rajoituksia voidaan tehdä vain, jos julkisen sektorin työtehtävään liittyy julkisen vallan käyttöä tai vastuita valtion yleisen edun valvomisessa.⁵⁰

EU:n toimielimillä ja jäsenvaltioilla on vastuu kehittää ja lisätä unionin kansalaisten oikeuksia työskennellä ja asua toisessa EU-maassa. Yli 14 miljoonaa unionin kansalaista asuu toisessa jäsenvaltiossa, ja oikeus liikkua vapaasti on jäsenvaltioiden kansalaisten eniten arvostama oikeus. Varapuheenjohtaja ja EU:n oikeuskomissaari (2013) Viviane Redingin mukaan liikkumisen vapaus on kansalaisen perusoikeus ja EU:n kansalaisuuden peruslähtökohta. Hänen mukaansa yli kaksi kolmasosaa eurooppalaisista kokee, että vapaasta liikkuvuudesta on hyötyä heidän kotimaalleen.⁵¹ EU:n kansalaisista 56 prosenttia on sitä mieltä, että vapaa liikkuvuus on EU:n suurimpia saavutuksia.⁵² Vuonna 2015 työikäisiä unionin kansalaisia asui 11,3 miljoonaa muussa jäsenvaltiossa kuin kansalaisuusjäsenvaltiossaan. Luku vastaa 3,7 prosenttia EU:n työikäisestä väestöstä.⁵³

---

⁴⁸ Marzocchi 2018, 3. Kts. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/38/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella.

⁴⁹ Euroopan komissio 2019, Vapaa liikkuvuus - EU-kansalaiset. Kts. Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle työntekijöiden vapaan liikkuvuuden puitteissa työntekijöille myönnettyjen oikeuksien käyttämistä helpottavista toimenpiteistä 16 päivänä huhtikuuta 2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/54/EU täytäntöönpanosta.

⁵⁰ Euroopan komissio 2019, Julkisen sektorin työpaikat.

⁵¹ Euroopan komissio 2013, Euroopan komissio esittelee viisi toimenpidettä EU:n kansalaisten vapaan liikkumisen tueksi.

⁵² Surakka 2014, Vapaa liikkuvuus on EU:n kansalaisuuteen liittyvistä oikeuksista kaikkein arvostetuin-sovellettavaksi voi tulla useita EU-säädöksiä.

⁵³ Euroopan tilintarkastustuomioistuimien 2018, Erytiskertomus nro 06. Työntekijöiden vapaa liikkuvuus - perusvapaus on varmistettu, mutta EU varojen parempi kohdentaminen helpottaisi työvoiman liikkuvuutta (annettu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 287 artiklan 4 kohdan toisen alakohdan mukaisesti), 7.

Euroopan parlamentti on puolustanut oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen. Tammikuun 16 päivänä 2014 antamassaan päätöslauselmassa, joka koskee vapaata liikkuvuutta koskevan perusoikeuden kunnioittamista EU:ssa, parlamentti esti pyrkimykset vähentää oikeuksia vapaaseen liikkuvuuteen unionin alueella ja lisäksi halusi varmistaa, että EU:n jäsenvaltiot kunnioittavat vapaan liikkuvuuden perusoikeutta ja tasa-arvon periaatetta. Vuonna 2017 antamassaan päätöslauselmassa parlamentti puolestaan kehotti uudelleen poistamaan esteet vapaasti liikkua ja työskennellä sisämarkkinoilla. EU on pyrkinyt tehostamaan vapaata liikkuvuutta erilaisin toimin. EU on luonut toimintaympäristön, joka edistää työvoiman liikkuvuutta unionin alueella. Toimintaympäristö koostuu muun muassa sosiaaliturvajärjestelmien täytäntöönpanoasetuksesta (EY) N:o 987/2009 ja yhteensovittamisen asetuksesta (EY) N:o 883/2004. Molemmat asetukset ovat opinnäytetyön kirjoittamisen aikana tarkistettavana. Toimintaympäristöön kuuluu myös direktiivi 2014/54/EU, jonka johdanto-osan 14 kohdassa helpotetaan työntekijöille myönnettyjen oikeuksien käyttämistä. Direktiivissä säädetään lisäksi oikeussuojakeinoista, joita syrjityt työntekijät voivat hyödyntää. EU antoi lisäksi direktiivin 2014/50/EU, jonka 4 artiklassa pyritään muun muassa edistämään liikkuvuutta parantamalla lisäeläkeoikeuksien säilyttämistä ja niiden hankkimista. EU on myös antanut direktiivin 2011/24/EU rajojenylittävästä terveydenhuollosta (artikla 4) ja siihen liittyvän eurooppalaisen sairaanhoitokortin. Komissio, joka myös toimii aktiivisena osana liikkuvan työvoiman edistämisessä, laati vuonna 2018 ehdotusta eurooppalaisen sosiaaliturvatunnuksen käyttöönotosta, jonka avulla olisi mahdollista yksinkertaistaa EU:n sisällä liikkuvien kansalaisten ja maiden viranomaisten välistä vuorovaikutusta, sekä tehdä helpommaksi hallinnollisen yhteistyön EU-maiden välillä.⁵⁴

5.1 Schengen-sopimus

Yksi tärkeimmistä tekijöistä ihmisten vapaan liikkuvuuden mahdollistavien sisämarkkinoiden kehittämisessä on ollut kahden Schengen - sopimuksen allekirjoittaminen. Sopimukset ovat vuonna 1985 allekirjoitettu varsinainen Schengenin sopimus ja vuonna 1990 allekirjoitettu, ja vuonna 1995 voimaantullut yleissopimus Schengenin sopimuksen soveltamisesta. Schengenin sopimukseen kuuluvat 26 valtiota. 22 EU:n valtioiden lisäksi sopimuksen piiriin kuuluvat Islanti, Sveitsi, Norja ja Liechtenstein.⁵⁵ Myös tämän säännösten tarkoituksena on helpottaa

---

⁵⁴ Kraatz 2018, Työntekijöiden vapaa liikkuvuus. Kts. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 3 artiklan 2 kohta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 4 artiklan 2 kohdan a alakohta sekä 20, 26 ja 45-48 artikla ja asetus (EU) N:o 492/2011 työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta unionin alueella sekä asetus (EY) N:o 883/2004.

⁵⁵ Marzocchi 2018, 1-2. Kts. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/38/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella.

henkilöiden vapaata liikkumista EU:n ja Euroopan talousalueen (ETA) alueella. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että rajatarkastukset sisärajoilla on poistettu. Tosin matkustajan tulee esittää voimassa oleva matkustusasiakirja sitä pyydettyä. Schengen-maat myös tehostavat poliisiyhteistyötä ja ulkorajavalvontaansa sopimusten mukaisesti. Jos kyseessä on vakava yleiseen turvallisuuteen tai politiikkaan liittyvä uhka, voivat Schengen-sopimuksen allekirjoittaneet valtiot ottaa turvalausekkeen nojalla tilapäiset tarkastukset käyttöön uudelleen EU:n rajojen sisällä.⁵⁶

5.2 EU:n kansalaisten oleskelulupa toisessa jäsenvaltiossa

Jos unionin kansalaisilla on tarkoitus oleskella toisessa jäsenvaltiossa alle kolme kuukautta, ainoa vaatimus on, että heillä tulee olla voimassa oleva passi tai muu henkilötodistus. Vastaaanottavalla jäsenvaltioilla on kuitenkin oikeus vaatia maahan tulevia henkilöitä rekisteröitymään oleskelunsa maassa. Jos kansalaiset eivät ole työsuhteessa vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja heidän oleskelunsa kestää yli kolme kuukautta, tulee heillä ja heidän perheenjäsenillään olla riittävät varat ja lisäksi sairausvakuutusurva, jotta he eivät oleskelunsa aikana olisi rasisitteeksi kohdevaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle. EU:n jäsenvaltiot voivat edellyttää jäsenvaltiossa oleskelevia rekisteröitymään paikallisella viranomaisella, mutta he eivät tarvitse erillistä oleskelulupaa, toisin kuin EU:n kansalaisten perheenjäsenet, jos he eivät ole EU:n jäsenvaltion kansalaisia. Tällöin heidän oleskelulupansa tulee olla voimassa viisi vuotta tai niin kauan, kun heidän oleskelu maassa kestää. Pysyvän oleskeluoikeuden EU:n kansalaiset saavat, kun he ovat oleskelleet toisessa jäsenvaltiossa laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta. Pysyvän oleskeluoikeuden saavat myös perheenjäsenet, jotka eivät ole minkään EU:n jäsenvaltion kansalaisia, mutta jotka ovat asuneet EU:n kansalaisen kanssa viisi vuotta. Pysyvän oleskeluluvan menettää vain silloin, jos henkilö on ollut yhtäjaksoisesti poissa jäsenvaltion alueelta kaksi vuotta.⁵⁷

6 Terveydenhuoltoalan työvoiman liikkuvuus Suomessa ja muualla EU:n alueella

EU-alueen yhteiset työmarkkinat syntyivät Amsterdamin sopimuksen myötä, joka tuli voimaan vuonna 1999. Sopimus mullisti unionin sisäisen liikkuvuuden periaatteet. Liikkuvuutta edistämään tehtiin vahvoja rakenteita, kuten eri valtioiden väliset, EU-tasolla vahvistetut

---

⁵⁶ Eurooppatiedotus 2019, Schengen.

⁵⁷ Marzocchi 2018, 3-4. Kts. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/38/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella.

sosiaaliturvasopimukset ja EU:n yhteinen työvälitysjärjestelmä EURES.⁵⁸ Viimeksi mainittu eurooppalainen työvälitysverkosto, joka palvelee työnhakijoita, jotka tahtovat työskennellä EU-tai ETA-alueella tai Sveitsissä.⁵⁹ Yhteisten työmarkkinoiden perimmäisenä tavoitteena on turvata kilpailukykyä, taloudellista kasvua ja työllisyyttä.⁶⁰

EU-mailla on pulaa terveydenhuollon osaajista. Vajeen tarkempi luonne, sen suuruus ja ennusteet vaihtelevat maittain. Terveyspalveluiden tarpeen mittarina voidaan pitää ikääntyvän väestönosan kasvua. Ikääntymistä koskevan EU-raportin (European Commission 2008) mukaan voidaan arvioida, että terveyspalveluiden suurin tarve on Suomessa vuonna 2030. Siihen vaikuttaa kuitenkin myös ratkaisevasti väestön toimintakyvyn kehitys. EU:n jäsenvaltiot kilpailevat keskenään vapaasti terveydenhuollon osaajista, joita voi tulla EU:n toisesta maasta tai unionin ulkopuolelta oman maan tarpeisiin. OECD:n tilastojen mukaan terveydenhuoltoalan osaajien halukkuus muuttaa matalamman tulotason maista muualle on merkittävä.⁶¹

6.1 Työvoiman liikkuvuuteen vaikuttavia syitä

Työvoiman liikkuvuutta tapahtuu luonnollisesti heikomman tulotason maista paremman tulotason maihin. Arvioiden mukaan tämänkaltainen muuttoliike on tänä päivänä vähäisempää, kuin mitä se oli esimerkiksi sata vuotta sitten, jolloin eurooppalaisia maahanmuuttajia lähti niin sanottuihin uusiin maailmoihin, eli Yhdysvaltoihin, Australiaan ja Latalaiseen Amerikkaan. Muutto toiseen maahan on yksittäisen henkilön kannalta kompleksinen tapahtuma, ja siihen vaikuttavat useat työntö- ja vetotekijät. Tämä liittyy muuttoliiketutkimuksen näkökulmaan, jota kutsutaan työntö-veto-malliksi. Mallin mukaan muuttokäyttäytymiseen liittyvät syyt voidaan jakaa neljään eri ryhmään. Ryhmät ovat lähtöalueen työntävät, tuloalueen vetävät, yksilölliset ja väliin tulevat tekijät, kuten kustannukset.⁶²

Liikkuvuutta esiintyy myös toisaalta runsaasti yhteiskuntaoloiltaan ja taloudelliselta tilanteeltaan suunnilleen saman tasoisten maiden välillä. Tällöin työntö- ja vetotekijät ovat turvallisuuden ja talouteen liittyvien tekijöiden sijasta kulttuurillisia ja kielellisiä. Liikkuvuuteen vaikuttavat myös maantieteelliset seikat. Työvoimaa lähtee helpommin lähelle kuin kauas. Liikkuvuuden syinä voivat olla palkkauksen ohella perheeseen liittyvät tekijät tai esimerkiksi verotukseen tai asumisen kuluihin liittyvät syyt. Suomi on Taloudellisen yhteistyön ja

---

⁵⁸ Mannila 2010, 49.

⁵⁹ TE-palvelut 2018, EURES-Töihin Eurooppaan.

⁶⁰ Mannila 2010, 49. Kts. European Communities 1994.

⁶¹ Mannila 2010, 50.

⁶² Lappalainen 2016, Miten ja miksi tutkia muuttoliikettä? Kts. Korkiasaari & Söderling 2007, 246.

kehityksen järjestön (OECD) mukaan terveydenhuollon työvoimaa luovuttava maa. EU-maista parhaassa kilpailutilanteessa ovat englanninkieliset maat, kuten Iso-Britannia ja Irlanti, sillä englanti on ensimmäinen tai ainoa vieras kieli lähes kaikkialla, ja terveydenhuollossa vaaditaan kansallisten kielten osaamista tietyllä tasolla. OECD:n terminologiassa käytetään niin sanottua putousmallin ilmaisua, joka tarkoittaa sitä, että terveydenhuollon liikkuva työvoima kasaantuu vaiheittain eri maihin. Sama kohdemaat voi olla samaan aikaan niin muuttovoittoinen kuin muuttotappiainenkin, jos lähtö- ja tulovirtoja otetaan tarkasteluun erikseen.⁶³

6.2 Terveydenhuoltoalan ammattilaisten liikkuvuus Suomesta muualle

Valviran terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterin (Terhikki) avulla on mahdollista seurata suomalaisten terveydenhuollon ammattilaisten liikkumista ulkomaille, mutta rekisteristä ei ole mahdollista saada tietoa ammattihenkilöiden työllistymisestä ulkomailla tai Suomessa. Rekisterin perusteella tiedetään ainoastaan ammattihenkilön oleskelumaa sekä oikeus ammatin harjoittamiseen. Vuoden 2015 loppupuolella ulkomailla oli suomalaisia Suomessa ammatinharjoittamisoikeuden omaavia työikäisiä terveydenhuollon ammattilaisia 7 931 henkilöä. Sairaanhoitajien osuus oli 3 500 henkilöä. Yleisimmät kohdemaat EU-maista olivat Ruotsi, Saksa ja Iso-Britannia. Ulkomailla olleiden suomalaisten lääkäreiden (noin 900 henkilöä) suosituimmat kohdemaat olivat Viro ja Ruotsi. Lähtömuutto Suomesta muualle on vähentynyt. 2000-luvun alkuvuosina lähtijöitä oli vuosittain noin tuhat ammattilaista, kun taas vuonna 2015 lähtijöitä oli enää 717. Paluumuuttajia oli noin 400 henkilöä vähemmän 2000-luvun alkuvuosista. Enimmillään sairaanhoitajia lähti vuonna 2000 noin 600 henkilöä ja vuonna 2015 lähtijöitä oli enää 272 henkilöä. Lääkäreiden lähtömäärissä on myös havaittu laskua 2000-luvulla. Vuonna 2015 lähtijöitä oli 100 ja paluumuuttajia 41, kun vuonna 2000 lähtijöitä oli hieman alle 200 henkilöä. Samana vuonna lääkäreitä tuli paluumuuttajina noin 100 henkilöä.⁶⁴

6.3 Terveydenhuoltoalan ammattilaisten liikkuvuus Suomeen

Ulkomaalaistaustaisen terveys- ja sosiaalipalveluiden henkilöstön määrä on 2000-luvulla puolestaan kasvanut Suomessa. Huolimatta siitä, että heidän määränsä on kasvanut, oli syntyperältään muiden sekä ulkomaan kansalaisten osuus alan henkilöstömäärästä melko pieni vielä vuonna 2012. Syntyperältään muita kuin suomalaisia työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa vuonna 2012 16 204 henkilöä, kun heitä vuonna 2005 työskenteli alalla 7 760 henkilöä. Vuonna 2012 ulkomaisten kansalaisia puolestaan työskenteli Suomessa 7 324 henkilöä, ja vuonna 2005

---

⁶³ Mannila 2010, 47.

⁶⁴ Virtanen 2014, 9-10. Kts. Valvira.

heitä oli alalla työsuhteessa 3 390 henkilöä. Määrät ovat kasvaneet, mutta vuonna 2012 ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä oli silti edelleen vähän suhteessa alan koko henkilöstöön. Syntyperältään muiden kuin suomalaisten osuus koko terveys- ja sosiaalipalveluiden henkilöstöstä oli vuonna 2012 4,2 prosenttia, ja ulkomaisten kansalaisten osuus samana vuonna puolestaan 1,9 prosenttia.⁶⁵ Syntyperältään muiden kuin suomalaisten lääkäreiden osuus (8,6 %) on kaksinkertaistunut 2000 -luvulla.⁶⁶

6.4 Attraktiivinen Suomi -hanke

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) perusti Attraktiivinen Suomi -projektihankkeen, joka toteutettiin vuosina 2008-2010. Hanke oli Euroopan sosiaalirahaston rahoittama. Sen tarkoituksena oli laatia Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille ja Helsingin kaupungin henkilöstöasiainkeskukselle selvitys, jonka perusteella ne pystyisivät paremmin rekrytoimaan sairaanhoitajia EU:n yhdentyneiltä työmarkkinoilta. Projekti on muun muassa selvittänyt hoitajien kansainvälistä liikkuvuutta ja koulutusta joissakin EU-maissa, etenkin Puolassa. Se tutki eri maista tulevien hoitajien pätevyksiä suhteessa EU:n direktiiviin 2005/36/EY, joka käsittelee ammattipätevyyden tunnustamista, ja selvitti Suomen julkisen sektorin työnantajien edellytyksiä saada EU:n yhdentyneiltä työmarkkinoilta työvoimaa terveydenhuollon piiriin. Projektin kumppaneiden kiinnostuksen mukaisesti hanke keskittyi sairaanhoitajiin, sillä sairaanhoitajien ammattiryhmän kansainvälisestä liikkuvuudesta tiedetään vähemmän kuin esimerkiksi lääkäreiden liikkuvuudesta. Verrattuna lääkäreihin, sairaanhoitajien pätevyden määrittely on vaikeampaa, jos he ovat saaneet koulutuksensa muualla kuin Suomessa.⁶⁷ Näin on siitä huolimatta, että EU hyväksyi direktiivin 2005/36/EY⁶⁸, joka yhtenäistää sairaanhoitajien koulutuksen ja antaa lisäksi pätevyden kaikkialla EU:n alueella. Attraktiivinen Suomi -projektihankkeessa on pohdittu sitä, kuinka Euroopan työmarkkinoilta voitaisiin saada sairaanhoitajia oman alaa ja koulutustaan vastaaviin työtehtäviin.⁶⁹

Hankkeen johtopäätökset koskivat muun muassa tarpeeseen kehittää kansainvälistä rekrytointia. Tämän opinnäytetyön kannalta keskeisiksi johtopäätöksiksi nousi niistä neljä. Ensimmäinen on se, että kaikissa Euroopan maissa on pula sairaanhoitajista, vaikka he liikkuvat maasta

---

⁶⁵ Ailasmaa 2015, 1-2.

⁶⁶ Virtanen 2014, 6.

⁶⁷ Mannila & Parviainen 2010, 1-7.

⁶⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY, annettu 7 päivänä syyskuuta 2005, ammattipätevyyden tunnustamisesta.

⁶⁹ Mannila & Parviainen 2010, 1-7.

toiseen. Hanke totesi, että eettisestä rekrytoinnista voi tulla kilpailuase. Se tarkoittaa sitä, että rekrytoinnin lisäksi olisi tärkeää sitoutua myös muunlaiseen yhteistyöhön lähtömaan instituutioiden kanssa. Toinen johtopäätös liittyy palkkaukseen. Hankkeen mukaan kotimaata parempi palkkaus on tärkeä kannustin terveydenhuoltoalalla työskentelyyn ulkomailla. Kolmannen johtopäätöksen mukaan kansallisella tasolla pitäisi kehittää pätevyysjärjestelmä sairaanhoitajille, jotka eivät saa ammatinharjoittamisoikeutta EU-direktiivin 2005/36/EY mukaisen automaattisen tunnustamisjärjestelmän perusteella. Neljäs johtopäätös oli, että keskeisiksi kilpailuvalteiksi terveydenhuollon ammattilaisten EU:n työmarkkinoilla nousee laadukas perehdyttäminen työtehtäviin, monikulttuurinen osaaminen sekä syrjinnän kieltäminen.⁷⁰

7 Ammattipätevyyden tunnustaminen

Säännelty ammatti on tehtävä tai virka, jonka harjoittamisen vaatimuksena on se, että ammattihenkilö täyttää laissa säädetyt ammattipätevyyttä koskevat vaatimukset.⁷¹ Ammattipätevyyden tunnustamiseen sovelletaan lakia ammattipätevyyden tunnustamisesta (1384/2005). Sitä sovelletaan EU:n jäsenvaltion kansalaisen toisessa jäsenvaltiossa hankkiman ammattipätevyyden tunnustamiseen. Lakia sovelletaan lisäksi ammattipätevyyden tunnustamiseen, joka perustuu ETA-sopimukseen, tai muuhun EU:n ja sen jäsenvaltioiden toisen osapuolen kanssa tekemään sopimukseen, tai kolmansien maiden kansalaisten asemaan liittyvään unionin lainsäädäntöön. Laissa säädetään ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/36/EY mukaisesta ammattipätevyyden tunnustamisesta sekä palvelujen tarjoamisen vapaudesta (laki ammattipätevyyden tunnustamisesta 1384/2015 § 1).

Sijoittautumisvapaus ja palveluiden tarjoamisen vapaus mahdollistavat ammattihenkilöiden vapaan liikkuvuuden EU:n alueella. Tämä edellyttää, että kansallisesti tunnustetut pätevydet ja tutkintotodistukset tunnustetaan yleisesti.⁷² Tutkintojen tunnustamisella tarkoitetaan päätöstä siitä, minkälaisen kelpoisuuden toisessa valtiossa suoritettu tutkinto antaa opiskelupaikkaa tai työtä haettaessa.⁷³ Tutkintotodistuksia ja pätevyksiä on yritetty yhdenmukaistaa, ja vastavuoroista tunnustautumista on pyritty edistämään erilaisin toimin. Alan lainsäädäntöä

---

⁷⁰ Mannila & Parviainen 2010, 35-36.

⁷¹ Valvira 2015, Laillistettavat.

⁷² Maciejewski 2018. Kts. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 26 ja 53 artikla.

⁷³ Opetushallitus, tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu.

ollaan täydentämässä.⁷⁴ SEUT 53 artiklan 1 kohdan mukaan tutkintotodistusten ja muiden ammattitaitoa osoittavien todistusten tai asiakirjojen vastavuoroisella tunnustamisella on mahdollista lisätä palvelujen tarjoamisen vapautta ja sijoittautumisvapautta. Artiklassa todetaan myös, että itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja itsenäisenä ammatinharjoittajana toimimiseen liittyvät kansalliset määräykset tulee sovittaa yhteen.⁷⁵

Verrattuna muihin toimialoihin, terveydenhuoltoalan harjoittamiseen liittyvät koulutukset ja vaatimukset vaihtelevat vain vähän eri maissa. Sen vuoksi yhdenmukaistaminen on edistynyt kaikista nopeimmin juuri terveydenhuoltoalalla. Ammattipätevyyksiä koskevalla direktiivillä 2005/36/EY tavoitellaan yksinkertaistamaan, nykyaikaistamaan ja selkeyttämään voimassa olevia direktiivejä. Pyrkimyksenä on myös yhdistää monien terveydenhuollon alojen kuten sairaanhoitajien ja lääkärin säänneltyjä toimialoja koskevia säännöksiä yhdeksi yhteiseksi säädökseksi. Direktiivin 1 artiklassa määritellään muun muassa se, kuinka vastaanottavien EU:n jäsenvaltioiden tulisi tunnustaa toisessa jäsenvaltiossa hankittu ammattipätevyys. Ammattipätevyyden tunnustaminen käsittää sekä muun muassa terveydenhuollon ammattilaisia koskevia alakohtaisia järjestelmiä että yleisen tunnustamisjärjestelmän. Tunnustamisessa paneudutaan muun muassa koulutuksen, pätevyyden ja ammattikokemuksen tasoon, joita tarkkaillaan yleisen ja erityispätevyyden kannalta.⁷⁶

Jäsenvaltiot eivät saisi edellyttää jäsenvaltion kansalaisia hankkimaan pätevyyttä, jonka ne määrittelevät yleensä vain kansallisen koulutusjärjestelmänsä mukaisesti annetuilla todistuksilla, jos henkilö on hankkinut jo kyseisen pätevyyden osittain tai kokonaan toisessa unionin jäsenvaltiossa. Direktiivin 2005/36/EY 1 artiklan mukaan tämän vuoksi olisi säädettävä, että kaikkien vastaanottavien EU:n jäsenvaltioiden, joissa ammatti on säännelty, tulisi ottaa huomioon toisessa jäsenvaltiossa hankittu pätevyys. Jäsenvaltioiden tulisi direktiivin mukaan myös arvioida, vastaako se sen itsensä vaatimaa pätevyyttä.⁷⁷

Direktiivin 2005/36/EY mukaan muun muassa yleissairaanhoidosta vastaavien sairaanhoitajien ja lääkärin ammattien harjoittamisen edellytyksenä tulisi olla se, että henkilöllä olisi tietty koulutuksesta annettava asiakirja. Se takaisi sen, että hän olisi suorittanut vastaavan

---

⁷⁴ Maciejewski 2018. Kts. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 26 ja 53 artikla.

⁷⁵ Maciejewski 2018. Kts. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 26 ja 53 artikla.

⁷⁶ Maciejewski 2018. Kts. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 26 ja 53 artikla.

⁷⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY, annettu 7 päivänä syyskuuta 2005, ammattipätevyyden tunnustamisesta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti).

koulutuksen, joka vastaisi asetettuja vähimmäisvaatimuksia. Tällaista järjestelmää olisi täydennettävä direktiivin johdanto-osan 19 kohdan mukaan erilaisilla saavutetuilla oikeuksilla, joista voisivat hyötyä pätevät ammattihenkilöt tietyin edellytyksin.⁷⁸ Tällä hetkellä käytössä on eurooppalainen ammattikortti, jota voivat hakea muun muassa sairaanhoitajat, fysioterapeutit ja proviisorit. Korttia voivat hakea edellä mainittujen ammattiryhmien edustajat, jotka haluavat lähteä työsuhteeseen Suomesta EU/ETA-maahan, tai puolestaan tulla EU/ETA-maasta työsuhteeseen Suomeen. Ammattikortti on sähköinen todistus, jonka avulla pystytään osoittamaan, että henkilö täyttää vaadittavat edellytykset ammatin harjoittamiseksi, ja että ammattihenkilön ammattipätevyys on tunnustettu.⁷⁹

8 Yhdistyneen kuningaskunnan ero EU:sta (maaliskuu 2019)

Kesäkuun 23. päivänä 2016 Yhdistynyt kuningaskunta järjesti kansanäänestyksen koskien sen pysymistä Euroopan unionin jäsenenä (Brexit-kansanäänestys). Maaliskuun 29. päivänä vuonna 2017 valtio ilmoitti virallisesti Eurooppa-neuvostolle, että se aikoi erota EU:sta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 50 artiklassa vahvistetun menettelyn mukaisesti.⁸⁰ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 50 artikla koskee maan yksipuolista ja vapaaehtoista eroamista EU:sta. Artiklassa aktualisoidaan menettely, jossa unioni neuvottelee eroamisesta ja laatii sopimuksen eroavan valtion kanssa.⁸¹ SEU:n artiklan 50 mukaan perussopimuksien soveltaminen asianomaiseen jäsenvaltioon lakkaa silloin, kun erosopimus tulee voimaan.⁸²

Kansanäänestyksessä eroa EU:sta kannatti 51,9 prosenttia äänestäneistä. Marraskuun 14. päivänä vuonna 2018 Iso-Britannia ja EU julkaisivat erosopimusluonnoksen Ison-Britannian erosta Euroopan unionista. Jotta erosopimus tulee voimaan, täytyy Iso-Britannian parlamentin ensin hyväksyä se. Parlamentti äänesti sopimuksesta tammikuussa sekä maaliskuussa 2019, ja molemmissa äänestyksissä sopimusehdotusta kannattaneet jäivät vähemmistöön. Maaliskuun 13. päivänä parlamentti äänesti sopimuksettomasta erosta, mutta sekin hylättiin äänestyksessä. Tämän seurauksena Iso-Britannia anoi maaliskuun 14. päivänä 2019 jatkoaikaa kesäkuun 30. päivään saakka EU-eron toteuttamiseksi. EU-maat hyväksyivät maaliskuun 21. päivänä jatkoaikaa Ison-Britannian EU-eroon toukokuun 22. päivään 2019 saakka sillä edellytyksellä, että Britannian parlamentti hyväksyy pääministeri Theresa Mayn hallituksen ajaman sopimuksen

---

⁷⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY, annettu 7 päivänä syyskuuta 2005, ammattipätevyyden tunnustamisesta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti).

⁷⁹ Valvira 2018, Eurooppalainen ammattikortti.

⁸⁰ EUR-Lex 2018, Brexit-Yhdistyneen kuningaskunnan ero EU:sta.

⁸¹ EUR-Lex 2018, 50 artiklan mukaiset neuvottelut Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa.

⁸² Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto 50 artikla, C202/43.

kolmannessa äänestyksessään. Jos parlamentti ei sopimusta hyväksy, eroaa Iso-Britannia EU:sta ilman sopimusta huhtikuun 14. päivänä 2019.⁸³

Jos erosopimus menee läpi, toteutuu niin sanottu sopimuksellinen ero EU:sta. Silloin ero ei olisi äkkinäinen, vaan eroon sisältyisi siirtymäkausi. Sen aikana Iso-Britannia noudattaisi unionin lainsäädäntöä ja kansainvälisten sopimusten velvoitteita, osallistuisi tulliunioniin ja sisämarkkinoille, mutta ei enää osallistuisi EU-päätöksentekoon.⁸⁴ Kaikki vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät oikeudet jatkuisivat samanlaisina kuin ennen eroa vuoteen 2020 loppuun saakka, jos erosopimus ratifioidaan. Tämä tarkoittaa sitä, että unionin kansalaiset saisivat käyttää EU:n vapaan liikkuvuuden oikeuksiaan Iso-Britanniassa siirtymäkauden loppuun saakka, ja samat oikeudet pätsivät Iso-Britannian kansalaisiin EU:n alueella.⁸⁵

Siirtymäkausi ei ala, jos erosopimusta ei saada voimaan eropäivään mennessä, ja jos eropäivää ei siirretä EU:n ja Iso-Britannian yhteisellä päätöksellä.⁸⁶ Eropäivän piti olla kuluvan vuoden maaliskuun 29. päivä, mutta Iso-Britannian parlamentin alahuone hylkäsi sopimuksen. Sen vuoksi uhkaa Iso-Britannia äkkiero, eli niin sanottu sopimukseton ero ("Hard Brexit") EU:sta huhtikuussa 2019.⁸⁷ Sopimuksettoman Brexitin seurauksia olisivat muun muassa rajatarkastusten uudelleen käyttöönotto, Iso-Britannian ja EU:n välisen liikenteen ja kaupankäynnin vaikeutuminen,⁸⁸ eivätkä Iso-Britannian yhteisöt olisivat enää oikeutettuja unionin avustuksiin. Jos sopimukseton Brexit toteutuu, lakkaa EU:n primäärioikeuden ja johdetun oikeuden soveltaminen valtioon välittömästi eropäivänä.⁸⁹

8.1 Brexitin vaikutuksia kansalaisiin

EU:n jäsenvaltiot valmistelevat parhaillaan toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että niiden alueella eropäivänä laillisesti oleskelevia Iso-Britannian kansalaisia tullaan pitämään edelleen alueella laillisesti oleskelevina henkilöinä. Kun Iso-Britannia eroaa EU:sta, eivät sen kansalaiset kuitenkaan enää ole EU:n kansalaisia eroamispäivästä alkaen, vaan heistä tulee

---

⁸³ Eduskunta 2019, Brexit-tietopaketti.

⁸⁴ Ulkoministeriö, Kansalaiset-Sopimuksellinen ero.

⁸⁵ Euroopan komission taustatiedote 2018, Kysymyksiä ja vastauksia - EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten oikeudet 14. marraskuuta 2018 julkaistun erosopimuksen mukaan, 3.

⁸⁶ Ulkoministeriö, Kansalaiset-Sopimukseton ero.

⁸⁷ Sipilä 2019, Brexitillä on nyt kaksi todennäköistä suuntaa, ja ne ovat keskenään täysin vastakkaisia.

⁸⁸ BBC 2019, What does no deal Brexit mean?

⁸⁹ Euroopan komission lehdistötiedote 2019, Brexitiin valmistautuminen: EU valmistautuu sopimuksettomaan Brexitiin 12. huhtikuuta.

kolmannen maan kansalaisia. Sen seurauksena he eivät eron jälkeen kuulu enää EU:n vapaata liikkuvuutta koskevien sääntöjen piiriin. Jos Iso-Britannian kansalaiset haluavat eron jälkeen jatkaa asumista EU-valtiossa, täytyisi kaikkien jäsenvaltioiden oltava valmiita myöntämään oleskelulupa todisteeksi oikeudesta oleskella ja työskennellä jäsenvaltiossa. Luvat voivat siirtymävaiheen ajan olla väliaikaisia, mutta ne tulisi korvata asteittain unionin yhtenäisen mallin mukaisilla pysyvillä luvilla. Iso-Britannian kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oleskeluun ja työskentelyyn tulee sopimuksettoman eron jälkeen soveltaa kolmansien maiden kansalaisia koskevia EU:n sääntöjä ja kyseisen jäsenvaltion kansallisen tason sääntöjä.⁹⁰

Tällä hetkellä EU:n kansalainen, joka on oleskellut Iso-Britanniassa yli kolme kuukautta, voi rekisteröidä oleskeluoikeutensa. Jos pysyvä oleskelu on kestänyt vähintään viisi vuotta, voi EU:n kansalainen rekisteröidä pysyvän oleskeluoikeutensa.⁹¹ Iso-Britannian erotessa EU:sta tulee eron jälkeen siellä pysyvästi asuvien EU:n kansalaisten rekisteröityä EU Settlement Scheme -rekisteröintijärjestelmään, vaikka he olisivatkin jo aikaisemmin rekisteröineet oleskeluoikeutensa. Rekisteröintijärjestelmän avulla heillä on mahdollisuus jatkaa työskentelyä ja opiskelua Iso-Britanniassa. Rekisteröitymisen jälkeen EU:n kansalaiset ovat myös oikeutettuja julkisten palveluiden käyttöön, kuten terveydenhuoltoon ja koulutukseen sekä julkisiin etuihin kuten eläkkeisiin.⁹² Kansalaisilla on myös tällöin mahdollisuus hakea Iso-Britannian kansalaisuutta. Rekisteröinti on mahdollista myös Sveitsin, Islannin, Liechtensteinin ja Norjan kansalaisille. Rekisteröinti mahdollistaa edellä mainittujen kansalaisten pysyvän asumisen Iso-Britanniassa Brexitin ja sen mahdollisen siirtymäkauden jälkeen, sillä Iso-Britannian hallitus on tehnyt EU:n kanssa sopimuksen, joka suojelee EU:n kansalaisten ja edellä mainittujen muiden valtioiden kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia Iso-Britanniassa.⁹³

9 Brexitin vaikutuksia Iso-Britannian terveydenhuoltoon ja alalla työskentelyyn

Iso-Britannian julkisessa terveydenhuoltojärjestelmässä NHS:ssä (National Health Service) työskentelee noin 1,2 miljoonaa henkilöä. Iso-Britanniassa on kuitenkin liian vähän lääkäreitä ja sairaanhoitajia asukasta kohti. Maassa on yksi lääkäri jokaista 356 asukasta kohti, kun vastaava määrä on verrattavissa olevissa valtioissa yksi lääkäri 277 henkilöä kohti. Haasteita tuovat myös väestön ikääntyminen ja lisääntyvät krooniset sairaudet.⁹⁴ Lisäksi yksi kolmasosaa

⁹⁰ Euroopan komissio 2019, EU:ssa asuvien Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten oikeudet, jos erosopimusta ei saada aikaan.

⁹¹ Suomen suurlähetystö Iso-Britannia. Brexit - Usein kysytyt kysymykset. 2019.

⁹² GOV.UK. Leaflet: Important information for EU citizens in the UK.

⁹³ Gov.UK, Continue to live in the UK after it leaves the EU.

⁹⁴ The health care workforce in England - Make or break? 2018, 2.

sairaanhoitajista jää eläkkeelle seuraavana vuosikymmenenä, mikä lisää jo olemassa olevaa hoitajapulaa.⁹⁵ Ongelmia ovat tuoneet myös rekrytoinnin vaikeudet, jonka syitä ovat muun muassa huono työvoiman suunnittelu ja koulutusrahoituksen leikkaaminen. Työvoimapula tulee vain pahenemaan Iso-Britannian erotessa EU:sta,⁹⁶ sillä esimerkiksi maahan tulevien terveydenhuoltoalan opiskelijoiden määrä tulee romahtamaan eron myötä.⁹⁷ Suurin osa NHS:n työntekijöistä tulee muista EU-valtioista.⁹⁸ Syitä muuttoon ovat olleet muun muassa uusien kokemusten hankkiminen, ammatillisen kehittymisen mahdollisuus ja parempi palkka.⁹⁹

Vuonna 2017 EU-maista tulevia sairaanhoitajia haki Iso-Britanniaan töihin 96 prosenttia vähemmän kuin ennen Brexit-äänestystä vuonna 2016. Vuoden 2016 heinäkuussa Iso-Britanniaan tuli 1304 sairaanhoitajaa EU-maista, mutta vuoden 2017 huhtikuussa tulijoita oli enää 46. Merkittävä lasku tulijoiden määrässä lisää painetta NHS:ssä, jossa työskentelee arviolta 57 000 EU:n kansalaista, joista noin 20 000 on sairaanhoitajia. Iso-Britannian terveystieteiden (The Health Foundation) mukaan EU-maista tulevien työntekijöiden lasku voi vaikuttaa potilaiden hoitotasoon, sillä esimerkiksi sairaanhoitajien osuus työvoimapulasta on noin 30 000.¹⁰⁰ Pula ei ole pelkästään Brexitin äänestyksen seurausta, vaan puute on myös seurausta usean vuoden ajan kestäneistä rahoituksen leikkauksista ja lyhyen aikavälin suunnittelusta. NHS on edellisinä vuosina luottanut kansainväliseen rekrytointiin tasapainottaakseen alan työvoimapulaa.¹⁰¹

9.1 Royal College of Nursing (RCN) -järjestö

Royal College of Nursing (RCN) on maailman suurin kansainvälinen sairaanhoitoyhdistys, joka toimii myös ammatillisena elimenä. Järjestön yhtenä tehtävänä on panna täytäntöön hoitotyön standardeja. Se on myös osa NHS:n henkilöstöneuvostoa, ja osallistuu alan palkkakeskusteluihin. RCN edustaa yksityisellä ja vapaaehtoisalalla työskentelevien terveydenhuoltoalan ammatillisten (sairaanhoitajien, kätilöiden ja hoitoapulaisten) sekä alojen opiskelijoiden ammatillisia etuja. Määrältään heitä on 435 000. Järjestöä hallinnoi neuvosto, johon kuuluu 17 jäsentä.¹⁰²

⁹⁵ Moore 2017, EU nurses no longer want to work in Britain. Brexit is poisoning the NHS.

⁹⁶ The health care workforce in England - Make or break? 2018, 2.

⁹⁷ Campbell 2018, NHS in England facing deepening staffing crisis, figures show.

⁹⁸ Bulman 2017. Kts. Health Service Journal.

⁹⁹ Buchan, Jobanputra, Gough & Hutt 2005, 5-9.

¹⁰⁰ Kelso 2017, EU nurses' applications to work in UK down 96% since Brexit vote. Kts. Nursing & Midwifery Council.

¹⁰¹ Siddique 2017, 96% drop in EU nurses registering to work in Britain since Brexit vote. Kts. Nursing & Midwifery Council ja Royal College of Midwives.

¹⁰² Royal College of Nursing 2019, What the RCN does.

RCN on jakanut aktiivisesti tietoa Brexitin vaikutuksista terveysalan ammattilaisten työskentelyyn Iso-Britanniassa. RCN:n lausunnon (BREXIT: RCN priority-Protecting workers' rights after BREXIT 2018) mukaan suuri osa Iso-Britannian terveys- ja turvallisuusmääräyksistä ja työntekijöiden oikeuksista on johdettu EU:lta, ja näillä määräyksillä on suuri merkitys terveydenhuollon työntekijöille sekä potilaille. Esimerkiksi työaikamääräykset perustuvat unionin lainsäädäntöön, joka on vahvistettu Iso-Britannian lainsäädännössä. Lausunnon mukaan Brexitin jälkeen ei ole kuitenkaan mitään täyttä varmuutta siitä, säilyvätkö EU:lta peräisin olevat työsuojelutoimenpiteet. Järjestö onkin huolissaan siitä, tuleeko Iso-Britannian nykyinen tai tuleva hallitus tekemään muutoksia, jotka heikentävät alan työntekijöiden turvaa. RCN pelkää, että eron jälkeen hallitus saattaa toimillaan heikentää henkilöstön oikeuksia, kuten työterveys- ja työturvallisuusmääräyksiä ja siten asettaa henkilöstön hyvinvoinnin ja sitä myötä myös potilaiden hoidon vaaraan. RCN:n mukaan Iso-Britannian hallitus ei ole vakaasti sitoutunut työntekijöiden oikeuksien säilyttämiseen EU:n standardien mukaisena.¹⁰³

RCN:n lausunnon mukaan työpaikkojen oikeudellisessa turvaamisessa tulee seurata muiden kehittyneiden valtioiden standardeja. Iso-Britannian hallituksen tulee osoittaa olevansa sitoutunut edistämään työllisyyspolitiikkaa. RCN:n mukaan tähän mennessä Iso-Britannian hallitus ei ole vielä osoittanut sitoutumista suojella terveydenhuoltoalojen työpaikkojen terveys- ja turvallisuusmääräysten noudattamista jatkossa. Kuitenkin helmikuussa 2018 Iso-Britannian pääministeri Theresa May vakuutti, että hänen hallituksensa aikoo parantaa ja turvata työntekijöiden oikeuksia. RCN:n tehtävänä on varmistaa, että nämä lupaukset otetaan vakavasti Brexit neuvotteluiden aikana ja niiden jälkeen.¹⁰⁴

9.2 Nursing & Midwifery Council (NMC) -rekisteri

Iso-Britanniassa toimii riippumaton elin Nursing & Midwifery Council (NMC)¹⁰⁵, joka pitää rekisteriä Iso-Britanniassa työskentelevistä sairaanhoitajista, kättilöistä ja hoitotyöntekijöistä. Näissä ammateissa toimivien henkilöiden on rekisteröidyttävä voidakseen työskennellä Iso-Britanniassa.¹⁰⁶ NMC varmistaa, että siihen rekisteröityneillä henkilöillä on riittävät tietotaidot työelämässä ja siten se asettaa myös standardit alan toiminnalle ja koulutukselle. NMC toimii siis eräänlaisena hoitotyön sääntelyviranomaisena. NMC on työskennellyt tiiviisti Iso-

¹⁰³ Royal College of Nursing 2018, BREXIT: RCN priority-Protecting workers' rights after BREXIT, 1.

¹⁰⁴ Royal College of Nursing 2018, BREXIT: RCN priority-Protecting workers' rights after BREXIT, 2.

¹⁰⁵ The Nursing and Midwifery Council 2019.

¹⁰⁶ Royal College of Nursing 2019, BREXIT: Royal College of Nursing priorities, 1.

Britannian hallituksen kanssa minimoidakseen työvoimaan vaikuttavat häiriöt sen jälkeen, kun ero EU:sta toteutuu.¹⁰⁷

Ero ei tule vaikuttamaan niihin henkilöihin, jotka ovat jo NMC:n rekisterissä, tai niihin, jotka ovat hakeneet rekisteriin liittymistä ennen eroa. Mahdollisen siirtymäkauden aikana ei tapahdu muutoksia NMC:n rekisteröintiin. Vaikka Iso-Britannia eroaisi EU:sta ilman sopimusta, on EU:n, Norjan, Islannin, Liechtenstein ja Sveitsin hoitoalan ammattilaisilla silti mahdollisuus rekisteröityä NMC:hen. Hoitoalan ammattilaiset, jotka täyttävät EU:n hoitoalan vähimmäisvaatimukset, voivat saada NMC:ltä ammattipätevyyden tunnustuksen kahden vuoden ajaksi. Vähimmäisvaatimukset on lueteltu EU:n direktiivissä ammattipätevyyden tunnustamisesta 2005/36/EY. Jos henkilö on saanut hoitoalan koulutuksensa Iso-Britanniassa ja hänen ammattipätevyytensä on tunnustettu EU-valtiossa ennen Iso-Britannian eropäivää, hänen ammattipätevyytensä pysyy tunnustettuna eron jälkeen kyseisessä valtiossa. Jos Iso-Britannia eroaa EU:sta sopimuksen kanssa, säilyy henkilön ammattipätevyyden tunnustus muuttumattomana siirtymäkauden ajan loppuvuoteen 2020 saakka. Jos puolestaan Iso-Britannia eroaa ilman sopimusta, on Euroopan komissio ilmoittanut, että Iso-Britannian kansalaiset, jotka hakevat ammattipätevyyden tunnustamista työskennelläkseen EU:ssa, tulevat arvioitavaksi kohdevaltion oman lainsäädännön ja politiikan mukaisesti.¹⁰⁸

Syyskuun 2014 ja syyskuun 2016 välisenä aikana NMC:hen rekisteröityneiden EU:n kansalaisten määrä kasvoi 65 prosentilla 23 673 henkilöstä yli 38 992 henkilöön. Vuoden 2016 Brexit-äänestyksen jälkeen rekisteriin on liittynyt merkittävästi vähemmän EU:n jäsenmaiden sairaanhoitajia ja kättilöitä. NMC:n uusimpien tilastojen mukaan vuodesta 2016 uudet EU:n rekisteröinnit NMC:lle putosivat 91 prosenttia.¹⁰⁹

10 Brexitin tilanne opinnäytetyön kirjoittamisen viimeistelyvaiheessa (huhtikuu-toukokuu 2019)

EU:n jäsenmaiden johtajat myönsivät huhtikuun 9. päivänä 2019 Brexitille uuden lisääajan, joka ulottuu lokakuun 2019 loppuun asti. Päätöksen pohjana oli Theresa Mayn kirje, jossa hän pyysi lisääaikaa erosopimuksen hyväksymiselle 30. kesäkuuta asti. Suomen pääministerin Juha Sipilän mukaan EU-maiden johtajat antoivat lisääaikaa enemmän kuin mitä May pyysi, koska he eivät olleet vakuuttuneita siitä, että Iso-Britannia pääsisi opposition kanssa sopimukseen erosta kesäkuun loppuun mennessä. Jos Iso-Britannia on EU:n jäsenmaa vielä toukokuun 23.

¹⁰⁷ The Nursing and Midwifery Council 2019.

¹⁰⁸ The Nursing and Midwifery Council 2019.

¹⁰⁹ Royal College of Nursing 2019, BREXIT: Royal College of Nursing priorities, 1.

päivänä, tulee sen järjestää Euroopan parlamenttivaalit. Se on vältettävissä ainoastaan, jos Iso-Britannia hyväksyisi erosopimuksen 22. toukokuuta mennessä. Annettu lisäaika erolle kasvattaa epävarmuutta, mutta se oli usean jäsenmaan johtajan mielestä parempi vaihtoehto kuin äkkiero EU:sta, sillä lisääjän ansiosta on EU:lla ja Iso-Britannialla mahdollisuus neuvotella pidemmälle niiden välisen taloudellisen yhteistyön tulevaisuudesta.¹¹⁰

Iso-Britanniassa asuu noin 20 000 suomalaista. Mayn hallitus on luvannut, että loppuvuoteen 2020 asti Iso-Britanniaan voi muuttaa ulkomailta töihin samoilla ehdoilla kuin ennenkin. Suomesta ja muualta EU:sta on mahdollista päästä töihin Iso-Britanniaan eron jälkeenkin, mutta työntekijöiden oikeudet kuitenkin voivat heikentyä merkittävästi.¹¹¹ Eroamalla EU:sta Iso-Britannia ei enää sovelle ammattipätevyyden tunnustamista koskevaa direktiiviä 2005/36/EY, jonka nojalla Suomen sosiaali- ja terveysministeriön hallinnoima keskusvirasto Valvira myöntää ammatinharjoittamisoikeuksia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Selvää on, että Iso-Britanniassa eron jälkeen suoritettu tutkinto tulee olemaan EU/ETA-alueen ulkopuolella suoritettu tutkinto.¹¹² Iso-Britanniassa työskentelevien suomalaisten ja muiden EU:n kansalaisten asema muutoin on vielä opinnäytetyön kirjoittamisen hetkellä epäselvä.

Valtion poliittinen tilanne on hajanainen ja vaihteleva opinnäytetyön viimeistelyvaiheessa. Toukokuun 24. päivänä 2019 Iso-Britannian pääministeri Theresa May ilmoitti eroavansa konservatiivipuolueen johdosta kesäkuun 7. päivänä 2019. Mayn mukaan Iso-Britannia tarvitsee uuden pääministerin ja usko, että konservatiivipuolue onnistuu viemään Brexitin loppuun. Brexit-sopimus on kaatunut jo kolme kertaa äänestyksen tuloksena, koska Iso-Britannian alahuone ei ole hyväksynyt hallituksen ja EU:n neuvottelemaa sopimusta.¹¹³ Seuraavan pääministerin valinta käynnistyy mahdollisesti jo kesäkuun 10. päivänä.¹¹⁴ Iso-Britannian ero tulee täytäntöön viimeistään lokakuussa 2019, jollei valtio järjestä uutta kansanäänestystä. Ero voi tulla voimaan myös aiemmin, jos Iso-Britannia hyväksyy erosopimuksen.

---

¹¹⁰ Virtanen 2019, Perjantain äkkieron uhka väistyi: EU-johtajat sopivat brexit-pidennyksestä lokakuun loppuun.

¹¹¹ Launonen 2019, Mitä tapahtuu Britanniassa työskenteleville suomalaisille? Kts. Haycock 2018, Brexit: How can HR keep EU workers in the UK?

¹¹² Valvira 2019, Brexit ja vaikutukset ammatinharjoittamisoikeuksien myöntämiseen Suomessa.

¹¹³ Sipilä 2019, Pääministeri Theresa May kertoi eroavansa kesäkuun 7. päivä.

¹¹⁴ Elliot 2019, Time finally runs out for Theresa May.

11 Johtopäätökset

Brexitin myötä Iso-Britannia kohtaa haasteita, jotka vaikuttavat maan kansalaisiin sekä siellä asuviin ja työskenteleviin EU:n kansalaisiin. Suomesta ja muualta EU:sta on mahdollista päästä työskentelemään Iso-Britanniaan eron jälkeenkin, mutta työntekijöiden oikeudet saattavat kuitenkin heikentyä huomattavasti Brexitin takia. Suuri osa Iso-Britannian työntekijöiden oikeuksista on peräisin EU:lta, eikä Brexitin jälkeen ole enää varmuutta siitä, säilyvätkö EU:lta peräisin olevat työsuojelutoimenpiteet. Esimerkiksi työaikamääräykset perustuvat unionin lainsäädäntöön, joka on vahvistettu Iso-Britannian lainsäädännössä. EU-eron jälkeen on mahdollista, että Iso-Britannian nykyinen tai tuleva hallitus tulee tekemään sellaisia muutoksia, joiden seurauksena heikentyy esimerkiksi terveydenhuoltoalan työntekijöiden työturva.

EU:n jäsenvaltiot valmistelevat toimenpiteitä varmistamaan, että niiden alueella eropäivänä laillisesti oleskelevia Iso-Britannian kansalaisia tullaan pitämään edelleen alueella laillisesti oleskelevina henkilöinä. Kun Iso-Britannia eroaa EU:sta, eivät sen kansalaiset kuitenkaan enää ole EU:n kansalaisia eroamispäivästä alkaen, vaan heistä tulee kolmannen maan kansalaisia. Sen seurauksena he eivät eron jälkeen kuulu enää EU:n vapaata liikkuvuutta koskevan sääntelyn piiriin. Jos Iso-Britannian kansalaiset haluavat eron jälkeen jatkaa asumista ja työskentelyä EU-valtiossa, täytyy kaikkien jäsenvaltioiden oltava valmiita myöntämään oleskelulupa todisteeksi oikeudesta oleskella ja työskennellä jäsenvaltiossa.

Terveydenhuollon ammattilaisten halukkuus työskennellä Iso-Britanniassa tuskin häviää, mutta EU-ero tulee silti asettamaan merkittäviä haasteita valtioon pyrkiville työntekijöille. Siitä olisi hyötyä myös Iso-Britannialle, jos se erosta huolimatta päätyisi ratkaisuihin, joilla alan työvoimaa saataisiin jatkossakin EU:sta, sillä työvoimapula Iso-Britannian terveydenhuollon piirissä tulee vain pahenemaan EU-eron myötä. Esimerkiksi maahan tulevien terveydenhuoltoalan opiskelijoiden määrä tulee todennäköisesti romahtamaan Brexitin myötä, sillä merkittävä osa alan työntekijöistä tulee muista EU-maista. Eron myötä muutoksia voi tulla esimerkiksi lukukausimaksuihin vuoden 2020 jälkeen.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

Ailasmaa, Reijo, Terveys- ja sosiaalipalveluiden henkilöstön kansainvälinen liikkuvuus 2012, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportti 2015.

Buchan, James - Jobanputra, Renu - Gough, Pippa - Hutt, Ruth, Internationally recruited nurses in London. Kings Fund 2005.

Eerola, Risto - Mylly, Tuomas - Saarinen, Päivi, EU-oikeuden perusteet. Tampereen yliopisto, Julkisoikeuden laitos. Gummerus Kirjapaino Oy 2000.

Euroopan komissio, taustatiedote. Kysymyksiä ja vastauksia - EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten oikeudet 14. marraskuuta 2018 julkaistun erosopimuksen mukaan.

Euroopan tilintarkastustuomioistuin, erityiskertomus 2018. Työntekijöiden vapaa liikkuvuus-perusvapaus on varmistettu, mutta EU varojen parempi kohdentaminen helpottaisi työvoiman vapaata liikkuvuutta. (Annettu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 287 artiklan 4 kohdan toisen alakohdan mukaisesti.)

Husa, Jaakko - Mutanen, Anu - Pohjolainen, Teuvo, Kirjoitetaan juridiikkaa: ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Talentum 2008. 2. uudistettu painos.

Mannila, Simo & Parviainen, Ulla, Attraktiivinen Suomi, terveydenhuollon osaajien liikkuvuuden edistäminen 1.11.2008-31.12.2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, loppuraportti. Yliopistopaino 2010.

Ojanen, Tuomas, EU-oikeuden perusteita. Edita Publishing Oy 2016. 3. uudistettu laitos.

Raitio, Juha, Euroopan unionin oikeus. Helsinki: Talentum Pro 2016.

Royal College of Nursing. BREXIT: RCN priority protecting workers' rights after BREXIT. 2018. Viitattu 13.4.2019.

Royal College of Nursing. BREXIT: Royal College of Nursing priorities. 2019. Viitattu 13.4.2019.

Virtanen, Ari. Terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstö 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, tilastoraportti 2018.

Virallislähteet

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoidut toisinnot 2012/C 326/01. Euroopan unionin virallinen lehti C 326, 26/10/2012 s. 0001 - 0390.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, kuudes osa - toimielinjärjestelmää ja varainhoitoa koskevat määräykset. Euroopan unionin virallinen lehti C 202/171.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY, annettu 7 päivänä syyskuuta 2005 ammattipätevyden tunnustamisesta. Euroopan unionin virallinen lehti L 255/22.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/54/EU, annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, työntekijöiden vapaan liikkuvuuden puitteissa työntekijöille myönnettyjen oikeuksien käyttämistä helpottavista toimenpiteistä. Euroopan unionin virallinen lehti L 128/8.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, VI osasto - loppumääräykset, 50 artikla. Euroopan unionin virallinen lehti C 202/43.

Muut lähteet

BBC. What does no deal Brexit mean? 7.1.2019. Viitattu 31.3.2019.
<https://www.bbc.co.uk/newsround/46607260>

Bulman, May. Number of EU nurses applying to work in UK plummets by 96 %, show figures. Independent 12.6.2017. Viitattu 13.3.2019.
https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/brexit-latest-news-eu-nurses-uk-nhs-register-work-drop-96-per-cent-plummet-right-leave-europe-a7785511.html?_ga=2.134257526.625460785.1556966596-1888068476.1556966596

Campbell, Denis. NHS in England facing deepening staffing crisis, figures show. The Guardian 26.7.2018. Viitattu 2.4.2019.
<https://www.theguardian.com/society/2018/jul/26/nhs-in-england-facing-deepening-staffing-crisis-figures-show>

Elliot, Francis. Time finally runs out for Theresa May. 24.5.2019. Viitattu 24.5.2019.
<https://www.thetimes.co.uk/article/time-finally-runs-out-for-theresa-may-nlwqnr8s2>

Euroopan keskuspankki. Hyvä tietää Maastrichtin sopimuksesta. 15.2.2017. Viitattu 25.1.2019.
https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/25_years_maastricht.fi.html

Euroopan komissio. EU:ssa asuvien Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten oikeudet, jos erosopimusta ei saada aikaan. maaliskuu 2019. Viitattu 31.3.2019.

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/factsheet_2_uk_citizens_fi_1.pdf

Euroopan komissio. Lehdistötiedote. Brexitiin valmistautuminen: EU valmistautuu sopimukset-tomaan Brexitiin 12. huhtikuuta. 25.3.2019. Viitattu 31.3.2019.

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1813_fi.htm?fbclid=IwAR20ZNK-bIGqv5V1mh94QGADdc5cMtIR84qkn2Rd1uh1snZShStY_UOXQH34

Euroopan komissio. Lehdistötiedote. Euroopan komissio esittelee viisi toimenpidettä EU:n kansalaisten vapaan liikkumisen tueksi. 25.11.2013. Viitattu 1.2.2019.

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1151_fi.htm

Euroopan komissio. EU-lainsäädännön tyypit. Viitattu 28.1.2019.

https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/types-eu-law_fi

Euroopan komissio. Työllisyys, sosiaaliasiat ja osallisuus. Julkisen sektorin työpaikat. Viitattu 3.2.2019.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=465&langId=fi>

Euroopan komissio. Työllisyys, sosiaaliasiat ja osallisuus. Vapaa liikkuvuus - EU-kansalaiset. Viitattu 1.2.2019.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=fi>

EUR-Lex. Brexit - Yhdistyneen kuningaskunnan ero EU:sta. 2019. Viitattu 29.3.2019.

<https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html?locale=fi>

EUR-Lex. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. EU:n direktiivit. 11.07.2018. Viitattu 29.1.2019.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114527>

EUR-Lex. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. 50 artiklan mukaiset neuvottelut Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa. 30.11.2018. Viitattu 30.3.2019.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM:4301000>

Euroopan parlamentti. Perustiedot. 2019. Viitattu 25.1.2019.

https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_fi#perustiedot

Euroopan unionin tuomioistuin. Unionin tuomioistuin. Viitattu 27.1.2019.

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/fi/

Eurooppatiedotus. Schengen. 5.9.2018. Viitattu 8.3.2019.

<https://eurooppatiedotus.fi/perustietoa-eusta/schengen/>

Finlex. Lainlaatijan EU-opas. 1.5 EU-oikeuden periaatteet. Viitattu 28.1.2019.

<http://eu-opas.finlex.fi/1-eu-oikeus-osana-suomen-oikeusjarjestysta/1-5/>

Finlex. Lainlaatijan EU-opas. 1.3. EU-säädökset. Viitattu 29.1.2019.
<http://eu-opas.finlex.fi/1-eu-oikeus-osana-suomen-oikeusjarjestysta/1-3/>

GOV.UK. Continue to live in the UK after it leaves the EU. Viitattu 3.4.2019.
<https://www.gov.uk/staying-uk-eu-citizen>

GOV.UK. Leaflet: Important information for EU citizens in the UK. Viitattu 3.4.2019.
<https://www.gov.uk/government/publications/eu-settlement-scheme-community-leaders-toolkit/leaflet-important-information-for-eu-citizens-in-the-uk#what-is-the-eu-settlement-scheme>

Kelso, Paul. EU nurses' applications to work in UK down 96 % since Brexit vote. Sky news 12.6.2017. Viitattu 2.4.2019.
<https://news.sky.com/story/applications-from-eu-nurses-to-work-in-uk-down-96-since-brexit-vote-10913295>

Kraaz, Susanne. Faktatietoja Euroopan unionista. Euroopan parlamentti. Työntekijöiden vapaa liikkuvuus. 2018. Viitattu 29.3.2019.
<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/41/tyontekijoiden-vapaa-liikkuvuus>

Lappalainen, Oskari. Miksi ja miten tutkia nuorten muuttoliikettä? 2016. Viitattu 18.3.2019.
<http://www.sosiologi.fi/?p=628>

Launonen, Samuli. Motiivi Lontoossa: Pääseekö Suomesta enää Britanniaan töihin ja voidaanko brexit enää perua? 10 kohtalonkysymystä Britannian EU-erosta. Motiivi 30.1.2019. Viitattu 14.4.2019.
<https://motiivilehti.fi/lehti/artikkeli/motiivi-lontoossa-paaseeko-suomesta-ena-britanniaan-toihin-ja-voidaanko-brexit-viela-perua-10-kohtalonkysymysta-britannian-eu-erosta/>

Marzocchi, Ottavio. Euroopan parlamentti. Henkilöiden vapaa liikkuvuus. 2018. Viitattu 14.3.2019.
http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/fi/FTU_4.1.3.pdf

Marzocchi, Ottavio. Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista. Henkilöiden vapaa liikkuvuus. 2018. Viitattu 3.2.2019.
<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/147/henkiloiden-vapaa-liikkuvuus>

Maciejewski, Mariusz. Faktatietoja Euroopan unionista. Tutkintotodistusten vastavuoroinen tunnustaminen. 2018. Viitattu 19.3.2019.
<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/42/tutkintotodistusten-vastavuoroinen-tunnustaminen>

Moore, Suzanne. EU nurses no longer want to work in Britain. Brexit is poisoning the NHS. The Guardian 27.3.2017. Viitattu 11.4.2019.

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/mar/27/eu-nurses-britain-brexit-poisoning-nhs>

Nursing & Midwifery Council 2019. We are the nursing and midwifery regulator for England, Wales, Scotland and Northern Ireland. 2019. Viitattu 4.4.2019.

<https://www.nmc.org.uk/>

Opetushallitus. Tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu. Viitattu 19.3.2019.

https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen

Panizza, Roberta. Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista. Lissabonin sopimus. 2018. Viitattu 3.2.2019.

<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/5/lissabonin-sopimus>

Peuhkurinen, Tommi, Ison-Britannian kansanäänestys EU-jäsenyydestä 23.6.2016. Viitattu 30.3.

<https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/eu/brexit/Sivut/default.aspx#>

Royal College of Nursing. What does RCN does? 2019. Viitattu 12.4.2019.

<https://www.rcn.org.uk/about-us/what-the-rcn-does>

Semkina, Soili. Osa Brexit-lupauksista voi toteutua ”se on pääosin toivelista asioista, joissa voisi olla yhteistyötä.” Kauppalehti 19.11.2018. Viitattu 18.3.2019.

<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/osa-brexit-lupauksista-voi-toteutua-se-on-paaosin-toivelista-asioista-joissa-voisi-olla-yhteistyota/7879627d-3fdf-3837-a6d5-066492dad965>

Siddique, Haroon. 96 % drop in the EU nurses registering to work in Britain since Brexit vote. The Guardian 12.6.2017. Viitattu 11.4.2019.

<https://www.theguardian.com/society/2017/jun/12/96-drop-in-eu-nurses-registering-to-work-in-britain-since-brexit-vote>

Sipilä, Annemari. Brexitillä on nyt kaksi todennäköistä suuntaa, ja ne ovat keskenään täysin vastakkaisia. Helsingin Sanomat 29.3.2019. Viitattu 31.3.2019.

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006053207.html>

Sipilä, Annemari. Pääministeri Theresa May kertoi eroavansa kesäkuun 7. päivä.

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006116969.html>

Sokolska, Ina. Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista. Ensimmäiset sopimukset. 2018. Viitattu 24.1.2019.

<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/1/ensimmaiset-sopimukset>

Sokolska, Ina. Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista. Maastrichtin ja Amsterdamin sopimukset. 2018. Viitattu 25.1.2019.

<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/3/maastrichtin-ja-amsterdamin-sopimukset>

Suomen suurlähetystö Iso-Britannia. Brexit - Usein kysytyt kysymykset. 2019. Viitattu 3.4.2019.

<https://finlandabroad.fi/web/gbr/usein-kysytyt-kysymykset>

Surakka, Jani. Vapaa liikkuvuus on EU:n kansalaisuuteen liittyvistä oikeuksista kaikkein arvostetuin - sovellettavaksi voi tulla useita EU-säädöksiä. Edilex 16.1.2014. Viitattu 11.3.2019.

<https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/uutiset/38771?allWords=EU+vapaa+liikkuvuus&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=615333>

TE-palvelut. EURES - Töihin Eurooppaan. 2018. Viitattu 18.3.2019.

https://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/loyda_toita/toihin_ulkomaille/eures_toihin_eurooppaan/index.html

The health care workforce in England Make of break? The Kings Fund 2018. Viitattu 2.4.2019.

<https://www.kingsfund.org.uk/sites/default/files/2018-11/The%20health%20care%20workforce%20in%20England.pdf>

Ulkoministeriö. Kansalaiset - Sopimuksellinen ero. Viitattu 31.3.2019.

<https://um.fi/brexit-ja-kansalaiset-sopimuksellinen-ero>

Ulkoministeriö. Kansalaiset - Sopimukseton ero. Viitattu 31.3.2019.

<https://um.fi/brexit-ja-kansalaiset-sopimukseton-ero>

Valvira 18.2.2019. Brexit ja vaikutukset ammatinharjoittamisoikeuksien myöntämiseen Suomessa. Viitattu 14.4.2019.

<https://www.valvira.fi/-/brexit-ja-vaikutukset-ammatinharjoittamisoikeuksien-myontamiseen-suomessa>

Valvira 2018. Eurooppalainen ammattikortti. Viitattu 31.3.2019.

<https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet/eurooppalainen-ammattikortti>

Valvira 2015. Laillistettavat. Viitattu 31.3.2019.

https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet/hakemusohjeet/pohjoismaissa_koulutetut/laillistettavat

Virtanen, Jenni. Perjantain äkkieron uhka väistyi: EU-johtajat sopivat brexit-pidennyksestä lokakuun loppuun. Helsingin Sanomat 10.4.2019. Viitattu 14.4.2019.

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006066039.html>

What effect would Brexit have on free movement? The UK in a Changing Europe. Viitattu 4.2.2019.

<https://ukandeu.ac.uk/fact-figures/what-effect-would-brexit-have-on-free-movement/>

